

Sportdeelname in cross nationaal perspectief

Benchmark sportdeelname op basis van de Eurobarometer 2010 en het
International Social Survey Programme 2007

**Paul Hover
David Romijn
Koen Breedveld**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, oktober 2010

Dit onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Sport: Passie, Praktijk en Profijt dat wordt gefinancierd door het ministerie van VWS en dat loopt van 2007 tot en met 2010. Het onderzoek wordt gecoördineerd door het W.J.H. Mulier Instituut en wordt uitgevoerd door onderzoekers van het instituut en gelieerde universiteiten (Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht en Universiteit van Tilburg).

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Kennis over sportdeelname	7
1.2 Doelstelling	8
1.3 Methode	9
1.4 Leeswijzer	11
2. Meten van sportdeelname	13
2.1 Noodzaak bevolkingsonderzoek	13
2.2 Richtlijn Sportdeelname Onderzoek	13
2.3 COMPASS	14
3. Sportdeelname in Europa	17
3.1 Deelnameniveau	17
3.2 Sportlocatie en -verband	18
3.3 Motivatie	19
4. Sportdeelname in Europa en daarbuiten	23
4.1 ISSP en sportdeelname	23
4.2 Deelname aan sport	25
4.3 Welvaartsniveau	26
4.4 Deelname aan activiteiten sportvereniging	28
4.5 Deelname naar sporttak	30
4.6 Achtergronden van sportdeelname	36
4.7 Opvattingen over sport	43
Epiloog	47
Literatuur	51
Bijlage 1: Methodologische achtergronden per land	55
Bijlage 2: Aanduiding landen en landenclusters	61
Bijlage 3: Kernresultaten Eurobarometer 2010	63
Bijlage 4: Nadere omschrijving sporttakken	65
Bijlage 5: Tabellen bij hoofdstuk 4	67

Samenvatting

In voorliggend rapport is aan de hand van twee grote internationale onderzoeken in kaart gebracht wat het niveau van sportdeelname in Nederland is en hoe zich dat verhoudt tot de deelname in andere landen¹. De relatie tussen de Nederlandse sportdeelname en die in andere Europese landen is al eerder onderwerp van studie geweest. In dit rapport is echter voor het eerst goed inzicht verkregen in hoe de sportparticipatie in Nederland zich verhoudt tot landen buiten de Europese grenzen. Ook is ingegaan op achtergronden van sportparticipatie. Kennis over sportdeelname is van grote waarde, omdat het stimuleren van sport op grote schaal wordt nagestreefd vanwege de maatschappelijke baten die ermee gepaard kunnen gaan. Daarbij mag niet uit het oog worden verloren dat sport beoefenen ook gewoon leuk kan zijn om te doen, zonder daar positieve maatschappelijke spin-off bij te betrekken.

Ruim zeven op de tien volwassen Nederlanders beoefent sport met een lage frequentie en bijna zes op de tien sport doet dat met een hoge frequentie. In vergelijking met andere landen in Europa is het niveau van de Nederlandse sportdeelname hoog. Europese landen met een nog hogere participatie zijn Zwitserland, Finland, Noorwegen en Zweden. Landen met een enigszins vergelijkbaar niveau van sportdeelname als Nederland zijn Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk. Ook als het niveau van sportdeelname in landen buiten het Europese continent wordt bekeken blijkt Nederland tot de groep landen te behoren waar veel wordt gesport. In sommige andere niet-Europese landen wordt daarentegen meer aan sport gedaan. Met name de sportdeelname in Nieuw-Zeeland, maar ook die in Australië is hoger dan in ons land. Nederlanders sporten met name omdat het de gezondheid bevordert en doen dat overwegend in de openbare ruimte. In vergelijking met de inwoners van andere Europese landen zijn Nederlanders uitermate tevreden over de mogelijkheden die hun woonomgeving hen biedt om fysiek actief te zijn (vgl. Breedveld 2010).

Fitness, wandelen en fietsen zijn de sporten die in Nederland het meest beoefend worden. De mate waarin aan fitness wordt gedaan behoort zelfs tot de hoogste van Europa. Tennis, atletiek, biljarten, pool en snooker en hockey behoren in ons land niet tot de drie meest beoefende sporten, maar vanuit een internationaal perspectief bezien is het aandeel van de Nederlandse bevolking dat die sporten beoefent wel erg hoog.

Vanuit internationaal perspectief kan gesteld worden dat de verschillen in sportdeelname tussen jong en oud en vooral tussen hoog en laag opgeleid groter zijn dan die tussen man en vrouw. Opmerkelijk is dat in veel landen met hoge sportdeelnamecijfers (met name Noorwegen en Zweden) de sportdeelname van vrouwen hoger is dan die van mannen. In Nederland is de mannelijke en vrouwelijke sportdeelname van een vergelijkbaar niveau (circa driekwart). Dat geldt ook voor onder andere Frankrijk, de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland. De sportparticipatie van vrouwen in de Filippijnen, Cyprus en Zuid-Afrika is veel lager dan de deelname van mannen in die landen. In vrijwel alle landen is de sportdeelname van personen uit

¹ Afhankelijk van het onderzoek betreft het Nederlanders van vijftien jaar en ouder of Nederlanders van achttien tot tachtig jaar.

de leeftijdsklasse 18-30 jaar hoger dan in de categorie 50-79 jaar. Ook in Nederland is dit het geval, hoewel dat verschil in ons land niet groot is (in beide leeftijdsklassen beoefent circa driekwart sport). Ook in Nieuw-Zeeland, Japan en Frankrijk verschilt de deelname van de groep 18-30 jaar niet met die van de groep 50-79 jaar. Slowakije, Polen en Zuid-Afrika zijn landen waar de personen uit de jongste leeftijdscategorie beduidend meer sporten dan de ouderen. Zonder uitzondering is in elk land de sportdeelname onder hoog opgeleiden hoger dan onder laag opgeleiden. In Nederland is het verschil in sportdeelname tussen die groepen negentien procentpunten. Onder Hongaren en Polen is het verschil in het niveau van sportdeelname tussen laag en hoog opgeleiden het grootst. Maar ook in de Verenigde Staten is er een aanzienlijk verschil in de sportdeelname tussen deze twee groepen.

Naast de sportdeelname is ook inzicht verkregen in de mate waarin Nederlanders in vergelijking met inwoners van andere landen los van sporten fysiek actief zijn (zoals tuinieren, fietsen naar het werk en wandelen naar het winkelcentrum). Die participatie is in Nederland één van de hoogste van Europa: ruim vier op de tien Nederlanders ontplooit los van sportactiviteiten fysieke activiteiten (in Denemarken en Letland is er ook een relatief hoge deelname).

Er is geen Europees land waar de organisatiegraad van sportdeelname zo hoog is als in Nederland: onder sporters is sporten bij een vereniging erg populair. In Duitsland is het sporten in een verenigingscontext ook geliefd, maar niet zoveel als in ons land. Bovendien wordt er in Nederland veel vrijwilligerswerk in de sportsector verricht (dat grotendeels in een verenigingscontext plaatsvindt). Ook in Finland en Zweden gebeurt dit veel. Verruimt men de blik naar landen buiten Europa dan springen sportverenigingen in Nieuw-Zeeland in het oog. Sportclubs uit dat land bereiken een groter aandeel van de bevolking dan de 28.000 Nederlandse clubs (het bereik in Nieuw-Zeeland ligt ruim tien procentpunten hoger).

1. Inleiding

1.1 Kennis over sportdeelname

Tot 150 jaar geleden was sport in Nederland een zelfstandig naamwoord. Als destijds gesproken werd over een sport, dan werd de trede van een ladder bedoeld. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw werd ook het werkwoord in Nederland geïntroduceerd (Van Bottenburg 1994)². Vóór die tijd waren Nederlanders uiteraard al wel lichamelijk actief, maar dat was meestal gerelateerd aan arbeidssituaties of verplaatsingsgedrag. Van de sociale waardering die veel personen tegenwoordig aan (de effecten van) sporten toekennen was in het verleden veel minder vaak sprake. Niet zelden was het tegendeel waar. Zo is het bijna niet meer voor te stellen dat aan het einde van de negentiende eeuw (sportief) fietsen werd gezien als ‘dolle waaghalzerij’, fietsers als ‘onverantwoordelijke maniakken’ en de fiets zelf als ‘het onrust veroorzakende geval’ (Moll 1996)³. In de jaren zestig is de sport in Nederland (enigszins) volwassen geworden (Beckers in: Smit en Van Bottenburg 1998). Dat uit zich onder meer in een toegenomen politieke erkenning en steun voor de sport en in een groei van het aantal sporters. Het Olympisch Plan 2028, waarbij de sport wordt ingezet om de gehele samenleving naar een hoger plan (het ‘Olympisch niveau’) te tillen, kan worden beschouwd als een breed gedragen erkenning van de kracht van sport (NOC*NSF 2009).

Diverse trendreeksen over de ontwikkeling van het aantal sporters duiden de opmars van de sportdeelname in ons land duidelijk aan. Sport is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Er is goed zicht op de sportdeelname in Nederland en hoe Nederland zich verhoudt tot andere landen in Europa (vgl. Europese Commissie 2004; Van Bottenburg et al. 2005; COMPASS 1999; Scheerder & Van Tuyckom 2007; Van Tuyckom & Scheerder 2009). Deze rapporten overziend is een aantal zaken duidelijk. Vier op de tien Europeanen doen aan sport, met name omdat het bijdraagt aan de fysieke en mentale fitheid. Wandelen, fietsen en zwemmen genieten de hoogste populariteit. Er zijn tussen landen echter grote verschillen in het niveau van sportdeelname. Het aandeel sporters onder de inwoners van Scandinavische landen (Finland en Zweden) is het hoogst. Nederland behoort in dat opzicht tot de subtop: ongeveer zeven op de tien Nederlanders sport. Er is naast geografische stratificatie ook sprake van een sociale stratificatie. Zo sporten mannen meer dan vrouwen en jongeren meer dan ouderen. Sporten vindt verder voor het merendeel plaats in een ongeorganiseerde context, hoewel de georganiseerde sportdeelname in Noordwest-Europa hoger is vanwege de sterke sportverenigingscultuur. Er zijn ook grote verschillen in overheidsbetrokkenheid bij sport. In Italië is die bevoegdheid door de overheid bijvoorbeeld grotendeels uit handen gegeven, terwijl de beleidsverantwoordelijkheid over meer organisaties verspreid is.

² Volgens Van Bottenburg was het Simon Gorter die in 1866 het woord sport in Nederlandse taal introduceerde nadat hij in Frankrijk Engelsen had ontmoet die het woord gebruikten. Er worden door anderen andere jaartallen genoemd (vgl. Van de Vooren 2006). Het woord sport - als aanduiding van vermaaksvormen - was dus al wel eerder in gebruik buiten Nederland, in ieder geval al vroeg in de zeventiende eeuw (Stevens 2004).

³ Omdat fietsers ook werden bekogeld raadde de organisatie De Kampioen - die voor de fietsersbelangen op kwam - de fietsers aan katapulten en vuurwerk bij de vereiste zelfverdediging in te zetten (Moll 1996).

Hoe de Nederlandse sportparticipatie zich verhoudt tot landen buiten Europa en hoe niet-Europese landen zich op dat gebied tot elkaar verhouden is tot heden niet goed duidelijk gemaakt. Cijfers over sportdeelname zijn in veel landen weliswaar vaak voorhanden, maar sportdeelnamegegevens van het ene land zijn vaak niet goed te vergelijken met die van een ander land. Dat komt doordat er in de betreffende onderzoeken verschillende uitgangspunten gehanteerd worden. Dat kan te maken hebben met verschillen aangaande de definitie van sport (soort activiteit, organisatorische context en frequentie), de wijze van vraagstelling en de datacollectiemethoden (vgl. Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2009)⁴. Zoals bij veel onderzoeksdomijnen, geldt ook voor onderzoek naar sportparticipatie dat de uitkomsten gevoelig zijn voor kleine aanpassingen in de onderzoeksopzet.

In voorliggend rapport wordt licht geworpen op de sportdeelname in Nederland ten opzichte van andere Europese landen. Maar ook wordt – voor het eerst – inzichtelijk gemaakt hoe het staat met de sportdeelname in landen buiten Europa, hoe dit zich verhoudt tot de Nederlandse situatie en hoe deze niet-Europese landen zich tot elkaar verhouden.

Het streven naar een hoog niveau van sportdeelname dat overheden nastreven is onder andere van belang omdat sporten een belangrijke determinant van gezondheid is en de gezondheidssituatie op haar beurt invloed uitoefent op de kwaliteit van leven en de nationale economische prestaties (Van der Lucht & Polder 2010). Kennis over het niveau van sportdeelname en hoe zich dit verhoudt tot andere landen is ook van belang, omdat overheden in veel landen sportdeelname stimuleren en hier bovendien niet zelden kwantitatieve doelstellingen aan koppelen. Die doelen vragen om een evaluatie. Het geloof in de kracht van sport in Nederland - maar ook in andere landen – neemt toe. Het Olympisch Plan 2028 en het kabinetsstandpunt in dat kader zijn daar in Nederland goede voorbeelden van (NOC*NSF 2009; VWS 2009).

1.2 Doelstelling

Het doel van voorliggend rapport luidt:

Vanuit een cross nationaal perspectief inzicht verstrekken in het niveau van sportdeelname en de mate waarin wordt deelgenomen aan activiteiten van een sportvereniging, alsmede het bepalen van de motivatie van sporters en de meningen over sportgerelateerde onderwerpen.

Het onderzoek is descriptief van aard en er is gekozen voor een kernachtige rapportopzet. Vanwege de focus op hoofdlijnen en de informatierijke gegevensbronnen zijn er talloze interessante additionele verdiepende (multivariate) analyses denkbaar die belangrijke input kan vormen voor kennisgestuurde beleidsontwikkeling op het gebied van sport.

⁴ In hoofdstuk 2 wordt hierop nader ingegaan.

1.3 Methode

Er is gebruik gemaakt van resultaten van de Eurobarometer en er zijn secundaire analyses uitgevoerd op data van het ISSP (International Social Survey Programme) 2007. Beide onderzoeken worden hieronder toegelicht.

Eurobarometer

Aan de hand van de Eurobarometer meet de Europese Commissie sinds begin jaren zeventig de trends in de publieke opinie in de lidstaten van de Europese Unie⁵. Het vormt de input voor kennisgestuurd beleid op Europees niveau. Er vinden algemene opiniepeilingen plaats, maar ook onderzoeken gericht op specifieke doelgroepen en onderwerpen. De opiniepeilingen worden verricht door nationale van de lidstaten (TNS NIPO verzorgt de datacollectie in Nederland). Regelmatig verschijnen extra edities van de Eurobarometer over actuele onderwerpen.

In 2004 bracht de Europese Commissie een rapport uit over sport in de Europese Unie (Europese Commissie 2004). Recentelijk is daar een vervolgrapport van verschenen (Europese Commissie 2010). De resultaten van dit nieuwe onderzoek passeren in dit rapport ook de revue (hoofdstuk 3).

De Europese Unie beschikt over beperkte bevoegdheden om de ontwikkeling van sport op de nationale niveaus te ondersteunen en het is niet de bedoeling dat nationaal beleid wordt geharmoniseerd. De Europese Unie respecteert de autonomie van sportbestuursorganen.

ISSP

Het ISSP is een internationaal onderzoeksprogramma waarin sociaal-wetenschappelijke projecten worden samengebracht. Het programma bestaat uit een jaarlijks opinieonderzoek onder de bevolking van de deelnemende landen. Het is in de jaren tachtig geïnitieerd door vier sociaal-wetenschappelijke onderzoeksinstituten uit de Verenigde Staten, Duitsland, Groot-Brittannië en Australië. De eerste meting, waaraan zes landen deelnamen, vond plaats in 1985. Het aantal deelnemende landen aan het onderzoeksprogramma, waaronder Nederland, is inmiddels fors gegroeid tot 46 in 2010.

Elk jaar wordt door de deelnemende landen gezamenlijk een thema gekozen dat aansluit bij de informatiebehoefte van eenieder. Dat proces mondt uit in een thematische Engelstalige vragenlijst. De overeengekomen vragenlijst wordt door de coördinatoren van de landen vervolgens vertaald en waar nodig aangepast aan de specifieke nationale situatie. Sommige thema's zijn door de jaren heen herhaald, andere thema's zijn tot op heden één maal onderzocht. Dat laatste geldt voor het onderwerp 'Vrije Tijd en Sport', het thema uit 2007, dat in voorliggend rapport centraal staat⁶. Er is nog geen vervolgmeting voor dit thema gepland.

⁵ De Europese Commissie is een instelling van de Europese Unie en kan worden beschouwd als het 'dagelijks bestuur'.

⁶ Onderzoeksthema's zijn aan kalenderjaren gekoppeld, maar de datacollectie in de verschillende landen is verspreid over meerdere jaren. Zo heeft de datacollectie van het ISSP 2007 in de periode 2006-2008 plaatsgevonden. De dataverzameling in Nederland vond in 2008 plaats.

Voor Nederland was het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) tot en met 2002 participant in dit programma en sinds 2003 heeft de Vrije Universiteit Amsterdam (Faculteit Sociale Wetenschappen, afdeling Methoden en Technieken) deze taak op zich genomen (met steun van en in overleg met het SCP)⁷. Het Nederlandse onderzoek werd in het verleden gefinancierd door de Vrije Universiteit Amsterdam, met ondersteuning van non-profit partners. Er zijn geen centrale fondsen, elk land financiert eigenstandig. De databestanden van alle landen worden door de German Social Science Infrastructure Services Association (GESIS) gecentraliseerd, gecontroleerd, gedocumenteerd en (geanonimiseerd) gedistribueerd naar de onderzoeksgemeenschap.

Het databestand van het ISSP 2007 is verkregen via de website van GESIS. Het bestand is op 19 januari 2010 gedownload. Het betrof de dataversie 2.0.0, dit is de finale versie van het databestand (in april 2009 was er al een voorlopig bestand). Niet elk land dat in het ISSP participeert is in dit databestand terug te vinden: van 34 landen zijn de gegevens in dit bestand voorhanden⁸. De Nederlandse data maken (nog) geen onderdeel uit van dit geaggregeerde bestand. Deze gegevens zijn opgevraagd bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Door het W.J.H. Mulier Instituut zijn die gekoppeld aan het bestand met de 34 andere landen.

De onderzoekers in de verschillende landen hebben verschillende boven- en ondergrenzen voor leeftijden van respondenten gehanteerd. Om zuivere vergelijkingen tussen landen te bevorderen is deze bandbreedte geüniformeerd. Respondenten die op het moment van onderzoek jonger dan achttien of ouder dan 79 jaar waren zijn uitgesloten van analyse. De ISSP-resultaten in dit rapport hebben dus alleen betrekking op respondenten van achttien tot tachtig jaar. In de tabel- en figuurkoppen is dit voor de duidelijkheid verwoord. Ten behoeve van de leesbaarheid is dit niet iedere keer in de tekst herhaald. Indien een weegvariabele voor een land beschikbaar was, is die toegepast.

Door de ISSP-landen zijn afspraken gemaakt over de onderzoeksopzet om een vergelijkbaarheid zo goed mogelijk te waarborgen. Dat neemt niet weg dat er in de onderzoekspraktijk concessies worden gedaan, (bijvoorbeeld omdat nationale belangen niet altijd goed rijmen met de gezamenlijke belangen van de participanten van het ISSP) waardoor cross-nationale vergelijkingen aan zuiverheid inboeten (vgl. Edlund 2004; Ganzeboom 2006). Tevens is een uniforme vraagstelling is alle landen geen garantie voor een identieke interpretatie van begrippen door respondenten. Een uniforme vraagstelling bij een onderzoek naar sportdeelname in 35 landen kan echter als een grote stap in het geharmoniseerd opzetten van sportdeelname-onderzoek beschouwd worden. Voor de interpretatie van de resultaten is het ook van belang om kennis te nemen van de methodologische aspecten van de onderzoeken. Voor een overzicht daarvan, zie bijlage 1. Additionele algemene informatie over het ISSP kan verkregen worden via www.issp.org.

⁷ Prof. dr. Harry B.G. Ganzeboom (Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit Sociale Wetenschappen, afdeling Methoden en Technieken) is de coördinator in Nederland.

⁸ Van België als geheel zijn geen cijfers, wel van Vlaanderen. Er wordt voor Duitsland onderscheid gemaakt in gegevens van Oost-Duitsland en West-Duitsland en voor Israël is er de tweedeling Joods en Arabisch. Voor Duitsland en Israël worden in dit rapport de cijfers van deze landen als totaal gepresenteerd (middels een weging is gezorgd voor een juiste steekproefcompositie).

Namen van landen worden in de tabellen en figuren verkort weergegeven. Voor een legenda hiervan, zie bijlage 2. De compositie van de landenclusters is ook uiteen gezet in bijlage 2. Landen zijn op basis van geografie geclusterd. Er is middels een weging gecorrigeerd voor de bevolkingsomvang van de landen binnen een cluster. De Verenigde Staten en Groot-Brittannië worden bij de clusters separaat geanalyseerd als gevolg van het onderscheidende nationale sportieve karakter. Sommige landenclusters zijn imperfect, omdat landen die deelnemen binnen het ISSP-onderzoek als uitgangspunt zijn gebruikt. Zoals opgemaakt kan worden uit bijlage 2 ontbreken bij het cluster Zuid-Europa bijvoorbeeld Portugal, Spanje en Italië⁹. Bij de landenclusters dient men er zich ook te realiseren dat de gegroepeerde landen weliswaar geografisch een relatie hebben, maar dat de sportculturen van landen in cluster verschillen (vgl. Van Tuyckom 2009)¹⁰.

1.4 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk gaat over het meten van het niveau van sportdeelname. In hoofdstuk 3 wordt aan de hand van de resultaten van de Eurobarometer 2010 beschreven in welke mate er in Nederland en in de andere landen van de Europese Unie aan sport wordt gedaan. Daarbij is ook gekeken naar sportlocatie, -verband en -motieven. De geografische reikwijdte is in hoofdstuk 4 vergroot: daar staat de sportdeelname in Nederland en 34 andere landen (waaronder niet-Europese landen) centraal. Naast de niveaus van sportdeelname in de verschillende landen komen ook andere zaken aan bod, waaronder het bereik van sportverenigingen en diverse opvattingen over sportzaken. Het rapport wordt afgesloten met een epiloog waarin wordt stilgestaan bij enkele opvallende zaken vanuit een Nederlandse invalshoek.

Ter bevordering van de leesbaarheid van dit rapport is er bij tabellen en figuren die gebaseerd zijn op veel cijfers voor gekozen om steekproefomvang in een aparte tabel in de bijlage te vermelden (bijlage 5). Bovendien zijn alle onderzoeksresultaten die grafisch worden gevisualiseerd in figuren ook in een tabel in bijlage 5 opgenomen (bij diverse figuren zijn ook omwille van de leesbaarheid geen gegevenslabels opgenomen).

⁹ Er zijn verschillende manieren om landen geografisch samen te clusteren. De Verenigde Naties rekent het Verenigd Koninkrijk en Ierland bijvoorbeeld tot Noord-Europa, maar deze landen worden ook vaak tot West-Europa gerekend.

¹⁰ Van Tuyckom (2009) identificeerde zes landenclusters ('Sporting Worlds') die in termen van sportdeelnameprofielen (deelnamegraad en organisatorische context) homogeen zijn.

2. Meten van sportdeelname

In dit hoofdstuk wordt bondig verwoord welke haken en ogen er kleven aan het vaststellen van de sportdeelname. Ook is er aandacht voor projecten die tot doel hebben onderzoeken naar sportdeelname te verbeteren en onderling beter vergelijkbaar te maken.

2.1 Noodzaak bevolkingsonderzoek

In het verleden wilde de communistische leer dat er in de Sovjetunie een massale sportbeoefening bestond die zijn weerga in het Westen niet kende. Sporten op grote schaal werd door de Sovjets als statusverheffend beschouwd. Die hoge deelname ontstond er dan ook, maar alleen op papier. Er werden absurd ruime sportdefinities gehanteerd en ledenbestanden van sportorganisaties werden vertienvoudigd (Van den Heuvel 2002)¹¹. Dergelijke extreme praktijken staan uiteraard ver van het objectief in kaart brengen van de sportparticipatiegraad dat in Nederland en veel andere landen wordt nagestreefd.

De ontwikkeling van het aantal sporters in Nederland is niet eenvoudig vast te stellen, omdat de manier van tellen en de definitie van sporten aan verandering onderhevig is. Tot het begin van de jaren zeventig vormde de opgave van het Nederlands Olympisch Comité (NOC) van ledentallen van aangesloten bonden de maatstaf voor het aantal sporters dat Nederland telde (Stokvis 2007). De ontwikkeling van het aantal bij de sportkoepel geregistreerde leden van bonden voldoet al lang niet meer als een goede leidraad voor het aantal sportende Nederlanders¹². Dat komt doordat de georganiseerde sport haar monopoliepositie heeft verloren; er zijn inmiddels allerhande aanbieders van sport. Ook kan een sporter er op eigen houtje in de openbare ruimte op uittrekken en op die manier als het ware zelf in het aanbod voorzien. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door leveranciers van sportattributen en beheerders van de openbare ruimte. Het is niet eenvoudig om een beeld van het aantal sportende Nederlanders te schetsen, omdat er geen formele registratie van het aantal sporters of ondernomen sportactiviteiten plaatsvindt (Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2009). Er moet bevolkingsonderzoek plaatsvinden om het aantal sporters te meten. Een voorbeeld van bevolkingsonderzoek dat (onder andere) de sportdeelname in Nederland meet is het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO)¹³.

2.2 Richtlijn Sportdeelname Onderzoek

Teneinde het meten van sportdeelname in Nederland op lokaal, regionaal en nationaal niveau te verbeteren is in de jaren negentig de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) ontwikkeld.

¹¹ Van massale sportdeelname is in de Sovjetunie dan ook nooit sprake geweest en bleef die achter bij vrijwel alle Westerse landen (Van den Heuvel 2002).

¹² De ledentallen van NOC*NSF zijn bovendien geen exacte weergave van het aantal georganiseerde sporters vanwege onder meer dubbeltellingen (de koepel registreert lidmaatschappen en geen individuele sporters), het meetellen van niet-sportende leden van een sportvereniging en het niet meetellen van sportende leden van een sportvereniging die niet (via een bond) bij NOC*NSF aangesloten is (Hover 2002).

¹³ Het AVO is een vierjaarlijks onderzoek om gegevens te verkrijgen over het gebruik van een groot aantal maatschappelijke en culturele voorzieningen door de Nederlandse bevolking. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) is opdrachtgever.

Die vormde het antwoord op oproepen om sportdeelname onderzoek te standaardiseren (vgl. Van Bottenburg & Broër 1996). Ook in het buitenland werd deze behoefte onderkend (Mussino 1999; COMPASS 1999).

De RSO is een gestandaardiseerde vragenlijst die dient om de frequentie, sporttak, sportvorm, organisatievorm en accommodatiebenutting in kaart te brengen¹⁴. Deze richtlijn leidt sportdeelname onderzoek in betere banen, maar is niet zaligmakend, omdat de richtlijn niet alle onderzoeksfacetten voorschrijft. De vrijheidsgraden die gebruikers van de RSO hebben worden door Breedveld & Tiessen-Raaphorst (2009) gecategoriseerd in steekproeftrekking- en veldwerkeffecten, vraagformuleringseffecten en analyse-effecten. Deze gebruikersmarges leiden er al snel toe dat onderzoeksresultaten (al dan niet uitgevoerd volgens de RSO) niet altijd goed te vergelijken zijn. Bekend is dat kleine wijzigingen in de onderzoeksopzet kunnen leiden tot grote verschillen in resultaat (Van Bottenburg en Broër 1996; COMPASS 1999; Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2009).

2.3 COMPASS

Niet alleen binnen onze landsgrenzen, maar ook op Europees niveau is er onder onderzoekers de wens om onderzoeken naar sportdeelname beter op elkaar af te stemmen. De beperkte afstemming komt doordat de onderzoeksprojecten in de verschillende landen op verschillende momenten ontwikkeld zijn, verschillende doeleinden dienen en voor verschillende opdrachtgevers worden uitgevoerd. In 1999 is er daarom op initiatief van het Italiaans Olympisch Comité CONI (Comitato Olimpico Nazionale Italiano), UK Sport en Sport England het COMPASS-project in het leven geroepen. COMPASS staat voor COordinated Monitoring of PArticipation of SportS. Ook Nederland sloot zich aan bij de COMPASS-werkgroep.

Het projectdoel van COMPASS was tweeledig. In de eerste plaats was er de wens om op de korte termijn de sportdeelname cijfers van Europese landen in de projectgroep te analyseren en (beter) vergelijkbaar te maken. Daarnaast stelde de projectgroep zich tot doel de onderzoeken op de lange termijn - met het oog op verbetering van de vergelijkbaarheid - te harmoniseren¹⁵.

In 1999 is in een rapport verslag gedaan van het COMPASS-project. Met betrekking tot de harmonisatiewensen wordt daarin gemeld dat die in elk land gewenst zijn, maar dat er gebalanceerd moet worden tussen onderzoekseisen in het land en het harmonisatiestreven van COMPASS. Perfecte vergelijkbaarheid lijkt daarom een utopie, een steven naar verbetering is realistischer (COMPASS 1999; Van Tuyckom et al. 2010).

¹⁴ Het instrument is in de jaren negentig in samenwerking met andere partijen ontwikkeld door één van de juridische voorgangers van het W.J.H. Mulier Instituut. Het W.J.H. Mulier Instituut neemt het voortouw in de doorontwikkeling van deze richtlijn. Voor additionele informatie over de RSO, zie <http://www.mulierinstituut.nl/monitoring/rso>.

¹⁵ De Nederlandse inbreng was er ook op gericht de te maken Europese afspraken in het kader van COMPASS zo goed mogelijk te laten sporten met de RSO en het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) zodat optimaal kan worden geprofiteerd van de sportdeelname metingen die al in Nederland plaatsvinden (Hoyng et al. 2003).

Het COMPASS-project heeft, na de eerste fase waarin een fundament is gelegd, geen vervolg gekregen. Het W.J.H. Mulier Instituut verkent thans de mogelijkheden om de internationale harmonisatie van onderzoeken naar sportdeelname nieuw leven in te blazen.

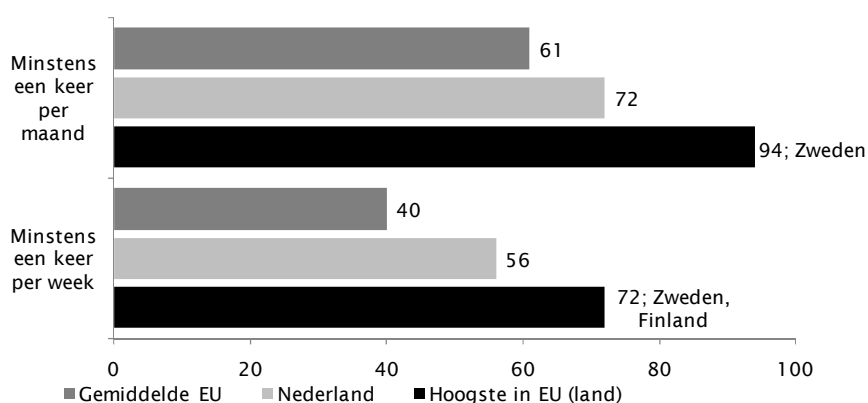
3. Sportdeelname in Europa

Sporten in de 27 lidstaten van de Europese Unie staat centraal in dit hoofdstuk. Daar waar in dit hoofdstuk gesproken wordt over ‘Europa’ worden dus de lidstaten bedoeld (onder andere Zwitserland, Noorwegen, Letland behoren hier niet toe). Alvorens de sportmotivatie, -locatie en -verband wordt beschreven wordt ingegaan op het niveau van sportdeelname.

3.1 Deelnameniveau

Bij het vaststellen van het aandeel sporters per land is er onderscheid gemaakt tussen sporters die minstens één keer per maand sporten en zij die dat minstens één keer per week doen (figuur 3.1). De deelname is gemeten aan de hand van de vraag ‘Hoe vaak ben je fysiek actief of doe je aan sport?’. In de figuur is een vergelijking gemaakt tussen het EU-gemiddelde en de Nederlandse score. Daarnaast is ook de lidstaat met de hoogste deelname toegevoegd.

Figuur 3.1. Sportdeelname in Nederland en Europa, in procenten (bevolking 15 jaar en ouder)

Bron: Europese Commissie (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Bijna driekwart (72%) van de Nederlanders doet minstens één keer per maand aan sport. Daarmee is de Nederlander iets sportiever dan de gemiddelde Europeaan (61%), maar blijft deze ruim achter op de Zweden (maar liefst 94%).

Ruim de helft (56%) van de Nederlanders sport minstens één keer per week. Dat is fors hoger dan het Europees gemiddelde (40%) en behoorlijk lager dan Finland en Zweden (72%). Mannen en vrouwen in Europa sporten in ongeveer vergelijkbare mate. Respectievelijk 74 en 76 procent doet minstens één keer per maand aan sport. Naarmate de gemiddelde Europeaan ouder wordt, daalt ook de sportparticipatie. Van de 15 tot 24 jarigen is 83 procent minstens één keer per maand sportief actief, terwijl dat aandeel onder 70-plussers nog maar 44 procent bedraagt.

Naast de sportdeelname is gekeken naar fysieke activiteiten los van sporten, zoals fietsen of lopen om ergens te komen en activiteiten zoals tuinieren en dansen. In Nederland is dat aandeel erg hoog: 42 procent van de Nederlanders is los van sport minimaal vijf keer per week fysiek actief. Alleen in Denemarken Letland is dat aandeel iets hoger (achtereenvolgens 43 en 44%). Dat Nederlanders vaak gebruik maken van de fiets om van A naar B te gaan hangt hier waarschijnlijk mee samen.

De sportdeelname wordt ook beïnvloed door de persoonlijke financiële situatie. Minder dan een kwart (23%) van alle mensen die regelmatig moeite heeft zijn of haar rekeningen te betalen is minimaal één keer per week fysiek actief of doet aan sport. Onder de personen die hier nooit problemen mee hebben is deze deelname twee keer zo hoog (45%).

3.2 Sportlocatie en -verband

Op welke plaatsen wordt er gesport of bewogen? Bijna de helft van de Europeanen (48%) sport/beweegt in een park of in de natuur (tabel 3.1). Daarnaast geeft ook één op de drie (31%) van hen aan dat zij fysiek actief zijn op weg tussen huis en school/werk/winkels. Relatief weinig EU-burgers sporten/bewegen op het werk (8%) of in een educatieve setting (4%).

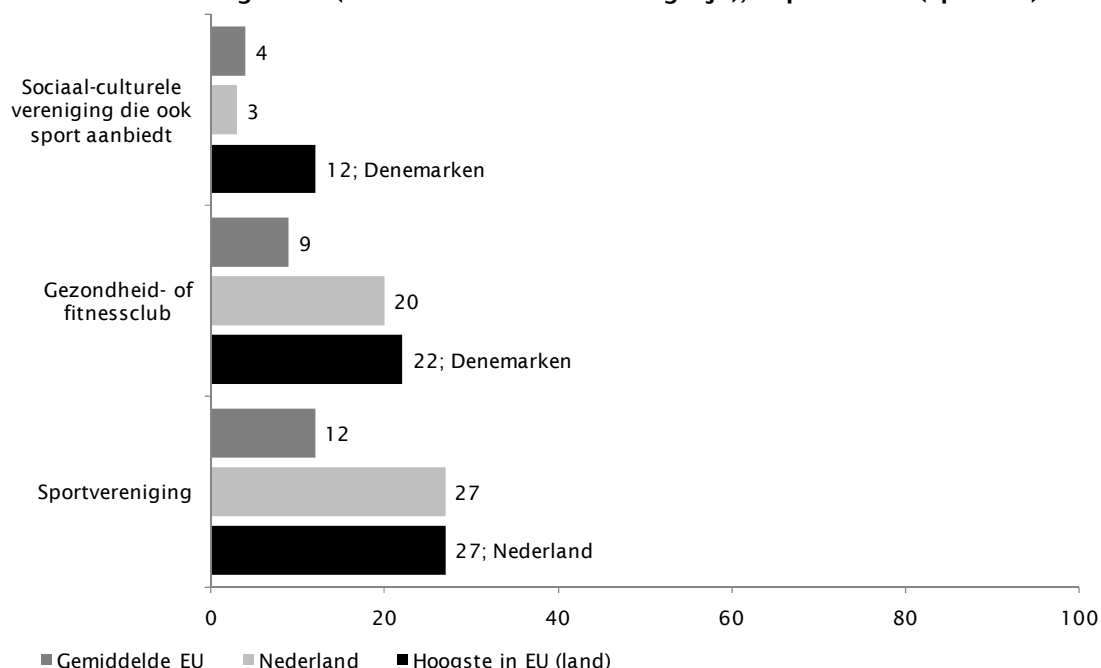
Tabel 3.1 Locaties waar men fysiek actief is of aan sport doet (meerdere antwoorden mogelijk), in procenten (sporters/fysiek actieven, 15 jaar en ouder)

	EU	NL	Vershil	Hoogste score (land)
In een park of de vrije natuur	48	40	-8	83 (Slovenië)
Op weg tussen huis en school/werk/winkels/etc.	31	32	1	63 (Griekenland)
In een fitnesscentrum	11	19	8	31 (Zweden)
In een vereniging	11	25	14	25 (Nederland)
In een sportcentrum	8	10	2	15 (Italië)
Op het werk	8	9	1	19 (Bulgarije)
Op school/universiteit	4	5	1	10 (Letland)

Bron: Europese Commissie (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Er is geen ander Europees land waar meer bij een sportvereniging wordt gesport dan in Nederland. Een kwart van de Nederlanders sport bij een sportvereniging. Het Europees gemiddelde bedraagt elf procent. Sporten op de locatie van een vereniging betekent niet per se dat men ook lid van die vereniging is. Ook op dat vlak mag Nederland zich koploper noemen: er is geen ander land in Europa waar meer sporters lid zijn van een sportvereniging (figuur 3.2). In Nederland is dat aandeel ruim een kwart (27%), terwijl het Europees gemiddelde twaalf procent bedraagt. Gebaseerd op de plaats waar sporters het meest sporten en op de organisatiegraad van sporters mag Nederland zich Europees kampioen breedtesport noemen (Breedveld 2010). Deze titel krijgt extra glans omdat in ons land ook veel vrijwilligerswerk in de sport gedaan wordt. Zestien procent van de Nederlanders doet vrijwilligerswerk in de sport. Alleen in Finland en Zweden is dat aandeel enigszins hoger (beiden 18%). Dit Europees gemiddelde bedraagt zeven procent.

Figuur 3.2 Lidmaatschap van een vereniging waar aan sport of recreatieve fysieke activiteiten wordt gedaan (meerdere antwoorden mogelijk), in procenten (sporters)

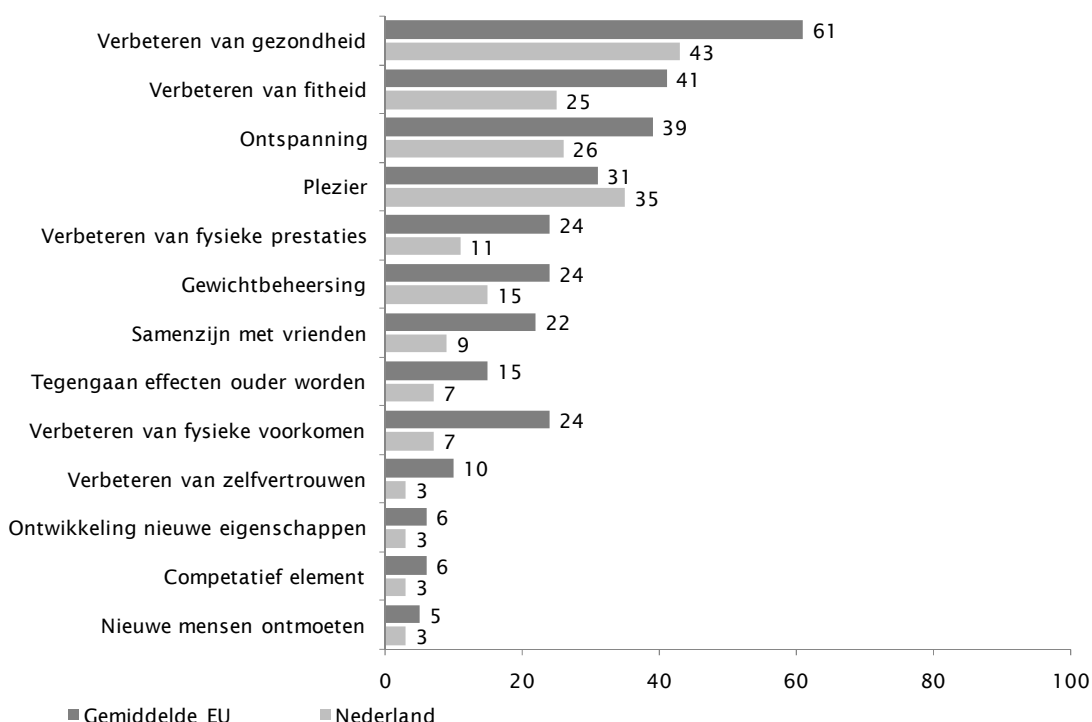
Bron: Europese Commissie (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Nederlandse sporters zijn, net als Deense en Zweedse sporters, ook relatief vaak lid van een van gezondheids-/fitnessclub. Het betreft één op de vijf Nederlanders en het aandeel Denen en Zweden ligt maar een fractie hoger (respectievelijk 22% en 21%). In Europa is dit minder dan één op de tien. Naast Europees kampioen breedtesport kan Nederland daarom ook als titelkandidaat voor Europees fitnesskampioen gezien worden.

3.3 Motivatie

De meerderheid van de Europeanen geeft aan sporten te zien als een activiteit die hun persoonlijke gezondheid verbetert (61%). Voor Nederlanders speelt dit in mindere mate een rol, hoewel het onder Nederlanders nog wel de meest genoemde sportmotivatie is (43%).

Figuur 3.3 Motivatie om aan sport te doen (meerdere antwoorden mogelijk), in procenten (sporters/fysiek actieven, 15 jaar en ouder)

Bron: Europese Commissie (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

In figuur 3.3 valt af te lezen dat sporters in Nederland binnen Europees perspectief relatief weinig verschillende redenen benoemen om aan sport te doen. Op een enkel punt na scoort Nederland aanzienlijk lager dan het Europese gemiddelde. Nederlanders geven relatief vaak aan dat zij omwille van het plezier aan sport doen.

‘Te weinig tijd’ is voor de inwoners van alle EU-landen de belangrijkste reden om niet te sporten of fysiek actief te zijn. Gemiddeld geeft 45 procent van de inwoners aan dat dit voor hen het geval is. Nederlanders scoren relatief hoog op dit punt (54%). In Finland zegt slechts een derde om deze reden niet te sporten. In vrijwel alle landen is de op één na meest genoemde reden om niet te sporten of fysiek actief te zijn de fysieke staat (ziekte/beperking) van de persoon (13%). Alleen in Italië lijkt dit geen issue (3%). Nederland scoort relatief goed met acht procent.

Vrijwel alle Nederlanders (95%) vinden dat hun woonomgeving voldoende mogelijkheden biedt om fysiek actief te zijn (tabel 3.2). Dat aandeel is in geen ander Europees land hoger en het Europees gemiddelde bedraagt 75 procent. Dit wordt ten dele verklaard doordat bijna negen op de tien Nederlanders (87%) de mening is toegedaan dat sportaanbieders genoeg mogelijkheden bieden om fysiek actief te zijn.

Tabel 3.2 Stelling met betrekking tot sport ((helemaal) mee eens), in procenten (bevolking 15 jaar en ouder)

	EU	NL	Vershil	Hoogste score (land)
De omgeving waar ik woon biedt voldoende mogelijkheden om fysiek actief te zijn	75	95	20	95 (Nederland)
De lokale sportverenigingen en andere aanbieders bieden genoeg mogelijkheden om fysiek actief te zijn	71	87	16	89 (Denemarken)
Er zijn mogelijkheden om fysiek actief te zijn in mijn omgeving, maar ik heb er de tijd niet voor om ze te gebruiken	54	50	-4	64 (Italië)
Fysiek actief zijn interesseert mij niet zo - ik doe liever andere dingen in mijn vrije tijd	42	31	-11	57 (Bulgarije)
Mijn plaatselijke autoriteiten doen niet genoeg voor de burgers met betrekking tot fysiek actief zijn	35	19	-16	52 (Portugal, Italië)

Bron: Europese Commissie (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

De helft van de Nederlanders is bekend met de mogelijkheden om in de eigen omgeving fysiek actief te zijn, maar heeft niet voldoende tijd om ze deze mogelijkheden te benutten. Onvoldoende tijd hebben is in veel gevallen ook het stellen van prioriteiten.

Deze stelling wordt ondersteund wanneer we de vierde stelling tabel 3.2 beschouwen. Hier geeft bijna één op de drie Nederlanders (31%) aan dat zij liever andere dingen in hun vrije tijd doen dan fysiek actief zijn.

Ongeveer één op de drie Europeanen zegt dat de plaatselijke autoriteiten niet genoeg doen voor de burgers met betrekking tot het fysiek actief zijn. Nederlanders zijn aanzienlijk meer tevreden. Slechts negentien procent geeft aan dat de plaatselijke overheid hierin tekortschiet.

Een compact overzicht van de belangrijkste resultaten van deze studie is opgenomen in bijlage 3.

4. Sportdeelname in Europa en daarbuiten

Nadat in het vorige hoofdstuk werd ingegaan op de sportdeelname in Nederland en de andere 26 landen van de Europese Unie, wordt de geografische actieradius in dit hoofdstuk uitgebreid naar andere continenten. Eerst wordt het niveau van sportdeelname in Nederland en 34 andere landen beschreven. Ook wordt geschetst in hoeverre die deelname samenhangt met het welvaarniveau in de verschillende landen. Daarnaast is er aandacht voor de mate waarin er wordt deelgenomen aan activiteiten van een sportvereniging. Vervolgens wordt ingegaan op de beoefening van sporttakken en wordt er ingezoomd op persoonskenmerken van sporters. Tot besluit van het hoofdstuk passeren opvattingen ten aanzien van een vijftal stellingen over sport de revue.

4.1 ISSP en sportdeelname

Het ISSP biedt verschillende mogelijkheden om de sportdeelname te bepalen. Een sterk punt van het ISSP-onderzoek is de uniforme vraagstelling in elk land. De betreffende vragen, inclusief antwoordcategorieën, zijn in onderstaand overzicht opgenomen¹⁶. Er is ook een vraag over de deelname aan activiteiten van een sportvereniging (door zowel sporters als niet-sporters). Deze drie vragen stonden in de volgorde zoals onderstaand gepresenteerd, maar andere vragen stonden er tussen.

Tabel 4.1 Vragen over sportdeelname en deelname aan activiteiten van een sportvereniging in ISSP 2007

-
1. Hoe vaak doet u elk van de volgende activiteiten in uw vrije tijd? [actief beoefenen van sport, naar een fitnesscentrum, wandelen] (basis: alle respondenten)
 - a. Dagelijks;
 - b. Paar keer per week;
 - c. Paar keer per maand;
 - d. Paar keer per jaar of minder;
 - e. Nooit.

 2. Welke sport of fysieke activiteit doet u het meest? (basis: alle respondenten)
 - a. Vul in: ...¹⁷
 - b. Ik doe niet aan een sport of fysieke activiteit.

¹⁶ De complete vragenlijst kan worden verkregen via de website van GESIS (www.gesis.org).

¹⁷ De antwoorden op deze open vraag zijn in alle landen gecodeerd aan de hand van een gezamenlijk overeengekomen lijst van sporttakken.

3. Hoe vaak heeft u gedurende de laatste twaalf maanden deelgenomen aan activiteiten van één van onderstaande verenigingen of groepen? [een sportvereniging] (basis: alle respondenten)
- Tenminste één keer per week;
 - Tenminste één keer per maand;
 - Enkele keren;
 - Één of twee keer;
 - Nooit.

De antwoordschaal van vraag 1 is ten behoeve van dit rapport omgezet in een dichotome schaal. Dat is op twee manieren gebeurd. In de eerste plaats zijn respondenten die antwoord ‘a’, ‘b’ of ‘c’ gaven aangemerkt als een sporter (sporten minimaal een paar keer per maand) en zij die antwoord ‘d’ of ‘e’ gaven als niet-sporter. Deze categorisering van vraag 1 sluit het beste aan bij de RSO (paragraaf 2.2). De tweede categorisering rekent alleen respondenten die antwoord ‘a’ of ‘b’ tot de groep sporters (minimaal een paar keer per week) en zij die antwoord ‘c’, ‘d’ of ‘e’ gaven als niet-sporter. Het niveau van sportdeelname in dit rapport bepaald aan de hand van vraag 1.

Tenzij anders vermeld wordt met een sporter in dit hoofdstuk een persoon bedoeld die minimaal een paar keer per maand actief sport beoefent, naar een fitnesscentrum gaat of wandelt.

Vraag 2 meet sportdeelname op een andere wijze¹⁸. Sporters kunnen bij vraag 2 van niet-sporters worden onderscheiden, maar ook wordt gevraagd naar de meest beoefende sporttak. Vraag 2 is gehanteerd om inzicht te krijgen in de beoefening van sporttakken.

Ook bij vraag 3 is er gedichotomiseerd. Bij die vraag zijn degenen die antwoord ‘a’ of ‘b’ gaven beschouwd als personen die deelnamen aan activiteiten van een sportvereniging.

¹⁸ Bij de vragen 1 en 2 wordt hetzelfde concept gemeten, namelijk sportdeelname. De analyseresultaten van de antwoorden op deze vragen kunnen verschillen. Dat komt ten eerste doordat de omschrijving van ‘sport’ verschilt. Ten tweede zijn de antwoordcategorieën bij vraag 1 op twee manieren gedichotomiseerd. Als er een paar keer per jaar of minder gesport wordt dan wordt een respondent bij de analyse van vraag 1 niet als sporter beschouwd, terwijl diezelfde respondent bij vraag 2 aan kan geven een bepaalde sport te beoefenen en dan in de analyse wel als sporter wordt aangemerkt. In de derde plaats bepaalt de respondent bij vraag 1 zelf of men al dan niet deelneemt aan sport, terwijl bij de (open) vraag 2 de onderzoeker hier ten dele de hand in heeft (bepaalde activiteiten kunnen door een onderzoeker namelijk wel of niet als sport worden aangemerkt).

4.2 Deelname aan sport

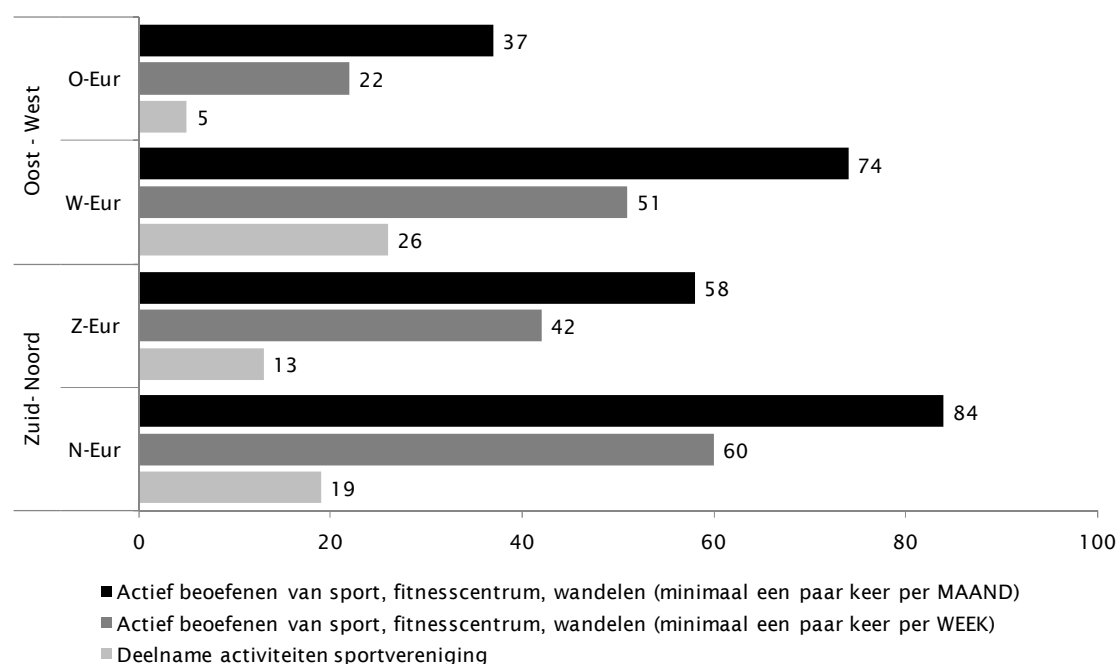
In Zwitserland (85%), Nieuw-Zeeland (84%), Zweden (84%) en Finland (84%) treft men het grootste aandeel sporters onder de bevolking aan¹⁹. De Cyprioten zijn hekkensluiter: in die republiek sport nog geen kwart van de bevolking (24%). In Bulgarije (27%) en in de Filippijnen (31%) wordt ook relatief weinig aan sport deelgenomen. Nederland neemt met een deelname van 77 procent de achtste positie in wanneer de deelnamecijfers van de landen worden gerangschikt van hoog naar laag. Wanneer een sporter wordt beschouwd als een persoon die minimaal wekelijks actief sport beoefent, dan ontstaat ongeveer dezelfde rangorde van landen. Nederland heeft in dat geval met een deelname van 57% een zevende positie.

Nu inzicht is verkregen in de deelname op nationaal niveau, wordt gekeken naar de deelnamecijfers van landenclusters. De sportdeelname is het hoogst in Noord-Europa (84%) en Australië en Nieuw-Zeeland (81%). Het aandeel is in Oost-Europa verreweg het laagst (37%). Als men zich richt op de sporters die minimaal wekelijks actief zijn, resulteert dat in bijna dezelfde rangordening van landenclusters. Noord-Europa (60%) en Australië en Nieuw-Zeeland (59%) voeren de lijst weer aan en in Oost-Europa (22%) is er weer de laagste sportdeelname.

Figuur 4.1 leert dat ISSP-data de veronderstelling ondersteunen dat de sportdeelname in een Europees land daalt naarmate een land zuidelijker en oostelijker gelegen (vgl. Van Tuyckom & Scheerder 2010; Nagel & Vehmas 2010). Dat geldt zowel voor personen die minimaal een paar keer per maand sporten als voor hen die minimaal een paar keer per week sporten. Naarmate een land zuidelijker en oostelijker gelegen is, blijkt eveneens de deelname aan activiteiten van een sportvereniging af te nemen. Voor de deelname aan sport en de deelname aan activiteiten van een sportvereniging geldt dat de verschillen tussen Noord-Europa en Zuid-Europa veel kleiner zijn dan die verschillen tussen West-Europa en Oost-Europa. Bij de interpretatie van deze resultaten dient men in gedachten te houden dat de landenclusters imperfect zijn (zie ook paragraaf 1.3 en bijlage 2).

¹⁹ Uit onderzoek van Lamprecht et al. (in: Nagel & Vehmas 2010) blijkt dat er in Zwitserland grote regionale verschillen in sportdeelname zijn. In de Duitstalige regio is de deelname 78 procent en in de Franstalige en Italiaanse regio circa zestig procent.

Figuur 4.1 Sportdeelname (twee varianten) en deelname aan activiteiten van een sportvereniging naar Europese regio, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

4.3 Welvaartsniveau

Op persoonsniveau is de relatie tussen inkomen en sportdeelname veelvuldig onderwerp van onderzoek geweest. Niet zelden wijst onderzoek uit dat personen met een hoger inkomen meer sporten dan degenen met een lager inkomen (vgl. Coakley 2004). Hierna is geanalyseerd hoe het welvaartsniveau in een land samenhangt met het niveau van sportdeelname²⁰. De koopkrachtpariteit is gebruikt als indicator voor het welvaartsniveau. Met behulp van de koopkrachtpariteit worden internationale prijsverschillen geëlimineerd en kunnen welvaartsniveaus vergeleken worden²¹. Figuur 4.2 beschrijft de resultaten.

Er blijkt een positieve relatie te zijn tussen koopkrachtpariteit en sportdeelname: naarmate het welvaartsniveau in een land hoger is, neemt ook het niveau van sportdeelname toe²². Deze bevinding ligt in lijn met die van eerder onderzoek onder Europese landen waar een

²⁰ In deze relatie spelen interveniërende variabelen ook een rol. In de analyse zijn deze buiten beschouwing gelaten.

²¹ Er is gebruik gemaakt van koopkrachtpariteit en niet van het inkomen per hoofd van de bevolking, omdat het laatste weinig zegt over de koopkrachtverhoudingen tussen landen vanwege de verschillende prijsniveaus. Voor Vlaanderen is de koopkrachtpariteit van België gebruikt en bij Taiwan die van China. Bron koopkrachtpariteit: The World Bank 2008 (in: World Health Organization 2009).

²² Ook wanneer de analyse gedaan wordt door het minimaal één keer per week sporten is er sprake van een positieve relatie. De deelname aan activiteiten van een sportvereniging hangt niet samen met de koopkrachtpariteit.

vergelijkbaar verband gevonden werd (Van Bottenburg et al. 2005)²³. De lineaire trendlijn (de gestippelde diagonale lijn geeft dit verband visueel weer²⁴).

Naast de trendlijn is in de figuur ook een gearceerd deel zichtbaar. De landen die in dat grafiekgebied liggen kennen een sportdeelname van minimaal 75 procent²⁵. Stel dat het doel van elk land zou zijn om het deelnameniveau van 75 procent te behalen, dan zouden de landen in het gearceerde grafiekgebied dat doel al gerealiseerd hebben. Tussen de landen die dat doel nog niet bereikt hebben kan een tweedeling gemaakt worden: Aan de ene kant landen waarvan op basis van het welvaartsniveau verwacht mag worden dat zij een hogere sportdeelname zouden hebben (boven de trendlijn, exclusief het gearceerde gebied) en landen waarvan op basis van het welvaartsniveau verwacht mag worden dat zij een lagere sportdeelname zouden hebben (onder de trendlijn, exclusief het gearceerde gebied).

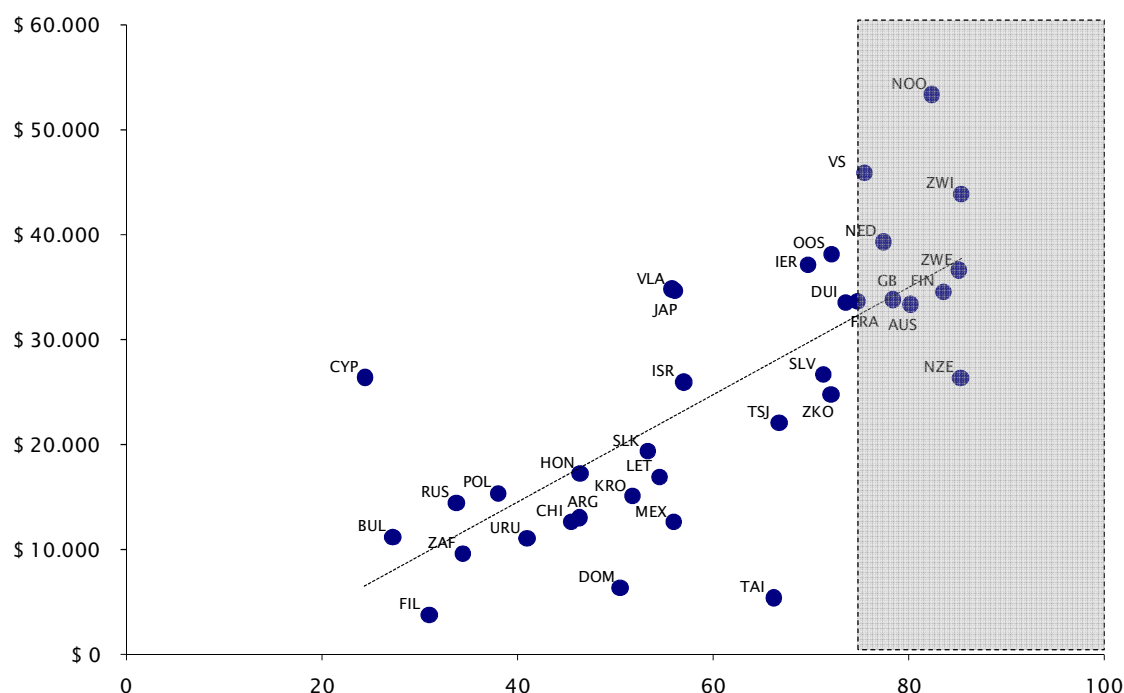
Zwitserland, Nieuw-Zeeland, Zweden, Finland, Noorwegen, Australië, Groot-Brittannië, Nederland, de Verenigde Staten en Frankrijk vormen de groep landen met een deelnameniveau van 75 procent of hoger (zie ook paragraaf 4.2). De deelname in Duitsland (74%) en Oostenrijk en Zuid-Korea (beiden 72%) komt hierbij in de buurt. Voor vier van deze landen (Nederland, Noorwegen, Zwitserland, de Verenigde Staten; in het gearceerde gebied en boven de trendlijn) geldt echter dat op basis van het welvaartsniveau verwacht mag worden dat de deelname hoger is. De hoge sportdeelname in Nieuw-Zeeland (85%) trekt de aandacht, omdat op basis van het welvaartsniveau voorspeld zou worden dat die ruim twintig procentpunten lager zou liggen. Andere landen met een hoge sportdeelname in relatie tot het welvaartsniveau zijn Mexico en de Dominicaanse Republiek. Het omgekeerde gaat op voor Cyprus: afgaand op onderstaande figuur zou met in dat land een deelname verwachten die circa drie maal zo hoog is.

²³ Het Bruto Nationaal Product per hoofd van de bevolking is in die studie afgezet tegen het niveau van sportdeelname in Europese landen.

²⁴ Deze lijn is getrokken aan de hand van de kleinste kwadraten methode.

²⁵ Er is hier gekozen voor een deelnamedoel van 75 procent omdat dat overeenkomt met de in het Olympisch Plan 2028 geuite wens voor Nederland op dit gebied (NOC*NSF 2009). De manier van meten die hoort bij dit doel is niet hetzelfde als de wijze waarop sportdeelname bij het ISSP wordt gemeten. Nederland is voor wat betreft het niveau van sportdeelname nog niet 'op Olympisch niveau'.

Figuur 4.2 Sportdeelname in relatie tot koopkrachtpariteit naar land, in dollars (internationale koers) en procenten (bevolking 18–80 jaar)

Noot: Voor Vlaanderen en Taiwan is de koopkrachtpariteit van respectievelijk België en China aangehouden
Bron: ISSP (2007), The World Bank (2008), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Een economische situatie wordt vaker in relatie tot sporten gezien. Kirkegaard (2010) onderzocht voor Europese landen bijvoorbeeld de relatie tussen sportdeelname en het saldo op de overheidsbegroting. Hij vond een sterke positieve samenhang: in landen met een negatief saldo op de overheidsbegroting wordt minder gesport dan in landen met een positief saldo. Ook uit deze studie blijkt dus dat er sprake is van een positieve correlatie tussen een nationale economische indicator en het niveau van sportdeelname.

4.4 Deelname aan activiteiten sportvereniging

In ons land daalde de laatste jaren de organisatiegraad in de vrije tijd: steeds minder mensen zijn lid van een vereniging (Tiessen-Raaphorst & De Haan 2008). Dit ziet men ook in de sport, waar de georganiseerde sport marktaandeel verliest ten gunste van het ongeorganiseerd deelnemen aan sport (Kamphuis & Van den Dool 2008). Deze ontwikkelingen nemen echter niet weg dat in Nederland in vergelijking met andere landen relatief veel personen deelnemen aan activiteiten van een sportvereniging: 39 procent van de Nederlanders neemt deel aan activiteiten van een sportclub (figuur 4.3). Alleen in Nieuw-Zeeland is het bereik van sportverenigingen groter (50%). Sportclubs in andere landen dan Nieuw-Zeeland en Nederland bedienen een (veel) kleiner aandeel van de bevolking. In Taiwan, Bulgarije, Hongarije, Polen en Rusland blijkt het bevolkingsaandeel dat deelneemt aan activiteiten van sportverenigingen zeer beperkt (2 tot hooguit 5%).

Op het niveau van landenclusters steken West-Europa (26%) en Australië en Nieuw-Zeeland (eveneens 26%) er met kop en schouders bovenuit. In Oost-Europa (5%) en Azië (9%) wordt er

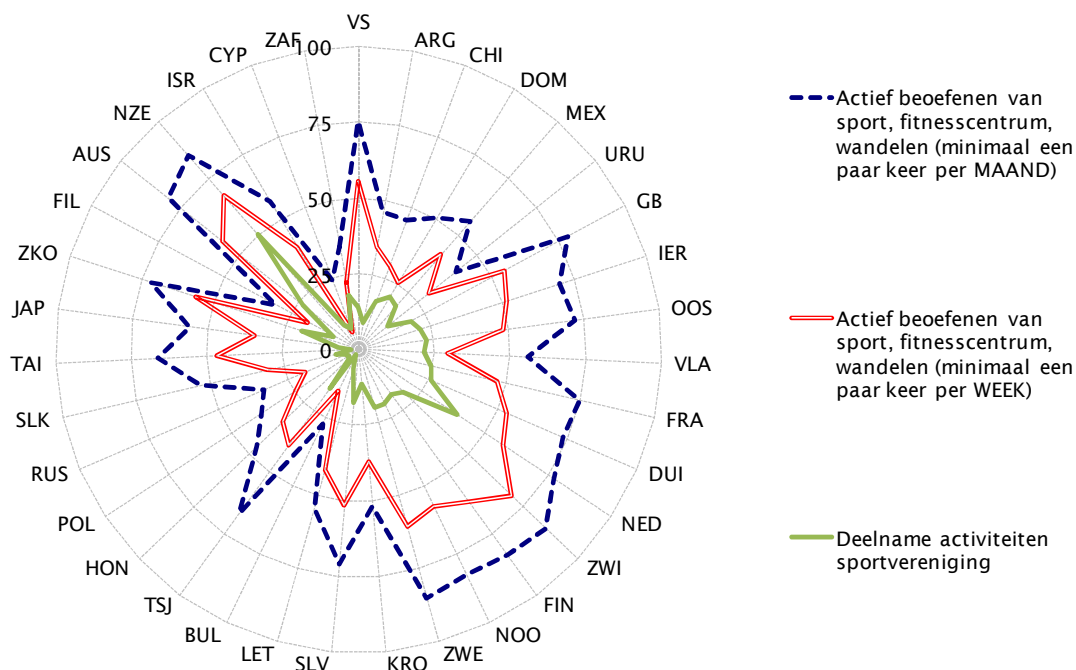
door een relatief klein aandeel van de bevolking deelgenomen aan activiteiten van een sportclub.

Nieuw-Zeeland is uitzonderlijk omdat de sportdeelname daar hoog is (paragraaf 4.2) én er onder de bevolking veel vraag is naar de diensten van sportclubs (50%). De hoge sportdeelname in dat land wordt bevestigd door ander onderzoek (Bernhard & Schoemaker 2010). Bernhard & Schoemaker wijzen er tevens op dat ruim een derde van de Nieuw-Zeelanders lid is van een sportclub, maar dat clubs ook aanbod ontwikkelen voor de ongebonden sporters. De sportverenigingen in Nieuw-Zeeland weten dus niet alleen met een formeel lidmaatschap een derde van de bevolking te bereiken, de aanvullende activiteiten voor niet-leden zorgen voor een bereik dat nog eens vijftien procentpunten hoger ligt.

Gebleken is dat relatief veel Zwitsers, Finnen en Zweden sporten, maar de sportverenigingen in die landen bereiken niet erg veel inwoners. Zwitserland, Finland en Zweden noteren respectievelijk een negende, zestiende en twaalfde positie indien landen worden gerangschikt van hoog naar laag bereik van sportclubs. In die drie landen wordt door ongeveer een vijfde van de bevolking deelgenomen aan activiteiten van een sportvereniging.

Figuur 4.3 bevat een weergave van de sportdeelname en de deelname aan activiteiten van een sportvereniging per land.

Figuur 4.3 Sportdeelname (twee varianten) en deelname aan activiteiten van een sportvereniging naar land, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

4.5 Deelname naar sporttak

Top drie sporttakken per land

In deze paragraaf wordt eerst per land beschreven welke drie sporttakken in elk land het meest beoefend worden (top drie sporttakken per land). Daarna wordt per sporttak bekeken in welke drie landen die tak van sport het meest wordt beoefend (top drie landen per sporttak). Deze analyses hebben alleen betrekking op hoofdsporten. Sporten die niet als hoofdsport beoefend worden, zijn dus buiten beschouwing gelaten²⁶. Sporttakken zijn in de tabel beknopt verwoord, een uitgebreidere beschrijving staat in bijlage 4. Tabel 4.2 biedt inzicht in de top drie van sporttakken per land. Ook de deelnamepercentages van de drie sporttakken zijn in de tabel weergegeven²⁷.

²⁶ De vraag uit het ISSP waarop deze analyse gebaseerd is luidt "Welke sport of fysieke activiteit doet u het meest?" (paragraaf 4.1). Stel bijvoorbeeld dat een respondent tennis als hoofdsport beschouwt en daarnaast soms ook zwemt (geen hoofdsport), dan is zwemmen niet geregistreerd en derhalve niet in de analyse betrokken.

²⁷ Toelichting ten behoeve van interpretatie: de kolommen onder 'Hoofdsport' en 'Deelname %' horen bij elkaar. De percentages onder 'Deelname %' horen respectievelijk bij de meest beoefende, op één na meest beoefende en de op twee na meest beoefende hoofdsport die onder 'Hoofdsport' zijn weergegeven. Voorbeelden: wandelen is in de Verenigde Staten de meest beoefende hoofdsport; 27 procent van de Amerikanen doet wandelen als hoofdsport en fietsen is in Nederland de op twee na meest beoefende hoofdsport; elf procent van de Nederlanders beschouwt fietsen als hoofdsport.

Tabel 4.2 Top drie hoofdsport per land, in posities 1, 2 en 3 en procenten (bevolking 18-80 jaar)

	Hoofdsport													Deelname %		
	Wandelen	Fitness	Voetbal	Fietsen	Joggen	Basketbal	Golf, minigolf	Volleybal	Badminton	Zwemmen	Honk-/softbal	Netball	Anders	1e	2e	3e
VS	1	2									3			27	11	3
ARG	1	3	2											15	11	9
CHI	1	3	2											16	15	6
DOM	1	2				3								12	5	3
MEX	1	3	2											21	15	5
URU		3	2		1									19	9	8
GB	1	2								3				24	10	6
IER	1	3	2											32	7	7
OOS	1	3		2										38	9	7
VLA	2			1	3									22	20	7
FRA	1	2		3										28	11	10
DUI				1	3								2	12	9	8
NED	2	1		3										18	16	11
ZWI	1	2			3									31	10	10
FIN	1	2			3									33	11	9
NOO	1	2		3										39	15	6
ZWE	1	2			3									33	18	5
KRO	1	3	2											22	10	5
SLV	1			2									3	28	8	7
LET	1	2		3										18	6	6
BUL	3	1	2											5	3	3
TSJ	2		3	1										13	12	8
HON	1	2		3										17	10	7
POL	3	1	2											7	6	6
RUS		1			2								3	4	2	2
SLK	1	2	3											12	9	8
TAI	1				2	3								39	7	6
JAP	1	3					2							15	6	5
ZKO	1	2	3											35	11	6
FIL						1		2	3					23	10	3
AUS	1	2					3							35	12	4
NZE	1	2					3							41	8	4
ISR	1	2	3											27	11	6
CYP	1	2	3											10	8	7
ZAF	2		1									3		15	3	3
Freq. ^a	31	28	14	10	8	3	3	1	1	1	1	1	3			

^aFrequentie in kolom: aantal maal dat de sporttak een positie 1, 2 of 3 heeft

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Wandelen en fitness zijn, gebaseerd op het aantal maal dat de sport in de deelname top drie voorkomt, veruit de meest populaire hoofdsporten. In respectievelijk 31 en 28 landen is er een top drie-notering voor deze sporten (dat komt overeen met 89% en 80% van de onderscheiden landen). De populariteit van wandelen baart wellicht weinig opzien vanwege de relatief lage deelnamedrempel (weinig attributen, weinig specifieke vaardigheden, lage kosten en weinig tijdruimtelijke eisen). Voor de deelname aan fitness ligt dat anders. Niet alleen in Nederland is fitness opgeklommen tot één van de favoriete sporten, ook in andere veel andere landen is er van een fitnessexplosie sprake geweest (vgl. Elling & Ferez 2007)²⁸. Voetbal, fietsen en joggen is er bij achtereenvolgens 40, 29 en 23 procent van de landen een top-drie positie.

De top drie hoofdsporten in Nederland is wandelen, fitness en fietsen. Achttien procent van de Nederlanders wandelt als hoofdsport, zestien procent ziet fitness als hoofdsport en voor fietsen bedraagt dat aandeel elf procent. Opvallend is dat de Nederlandse deelnamepercentages van de drie meest beoefende hoofdsporten niet ver uiteen lopen. In andere landen is er sprake van een (veel) grotere spreiding van de populariteit. Een voorbeeld daarvan is Noorwegen. In dat land is wandelen de populairste (39%), terwijl de op twee na populairste sport (fietsen) daar maar door zes procent van de bevolking als hoofdsport wordt gezien.

Het niveau van sportdeelname loopt van land tot land uiteen (paragraaf 4.2) en de sportieve populariteitsversnippering kent ook verschillen tussen landen. Als gevolg van deze twee zaken komt het voor dat een sport in een land als hoofdsport wordt beschouwd, terwijl die sport met dat deelnamepercentage niet tot de top drie van een ander land zou behoren. Een voorbeeld is fitness in Nederland en Rusland. In beide landen is fitness de populairste hoofdsport. In Nederland fitness achtien procent van de bevolking, terwijl dat in Rusland echter maar vier procent is.

In het oog springen ook de sporttakken die met name in één land of enkele landen door een relatief grote groep personen wordt beoefend. Het gaat onder meer om zwemmen in het Verenigd Koninkrijk, honk-/softbal in de Verenigde Staten en netball in Zuid-Afrika.

Ook op het niveau van landenclusters blijkt dat wandelen en fitness hoge deelnamecijfers hebben. Bij elk landencluster staan deze twee sporten in de top drie. Voetbal staat bij drie van de tien landenclusters in de top drie (Latijns-Amerika, Zuid-Europa en Noord-Europa). Voorts blijkt dat fietsen met name een West-Europese aangelegenheid is, basketballen veelal in Azië plaatsvindt en dat joggen veel in Noord-Europa gedaan wordt.

²⁸ Enkele decennia geleden was de deelname aan fitness nog erg laag in Nederland, maar ook in het buitenland (Lucassen & Van Schendel 2008; Stokvis & Van Hilvoorde 2008).

Top drie landen per sporttak

Nadat inzicht is verkregen in de top drie-sporten per land (tabel 4.2), wordt nu per sporttak bekeken in welke drie landen die tak van sport het meest wordt beoefend. Per sporttak is nagegaan in welk land het hoogste, het op één na hoogste en het op twee na hoogste deelnamecijfer behaald wordt (tabel 4.3)²⁹.

²⁹ Toelichting ten behoeve van interpretatie: de drie kolommen onder 'Deelname %' en 'Land' horen bij elkaar. De kolom '++' onder 'Deelname %' hoort bijvoorbeeld bij de kolom '++' onder 'Land'. Voorbeelden: het land waarin het grootste aandeel van de bevolking aan basketbal doet betreft de Filippijnen (23% van de Filippino's) en het land waar op één land na het meeste gefietst wordt is Tsjechië (13% van de Tsjechen).

Tabel 4.3 Top drie landen per hoofdsport, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Deelname %			Land			NED (%; rang) ^a
	+++	++	+	+++	++	+	
Wandelen	40,9	38,7	38,6	NZE	TAI	NOO	15,6 (21)
Basketbal	23,3	5,9	4,6	FIL	TAI	MEX	0,1 (30)
Fietsen	22,1	13,4	11,5	VLA	TSJ	DUI	11,0 (4)
Joggen	18,9	10,2	8,6	URU	ZWI	FIN	
Fitness	17,6	17,6	15,1	ZWE	NED	NOO	
Voetbal	15,4	15,2	14,8	ZAF	MEX	CHI	4,0 (21)
Volleybal	9,6	4,2	3,4	FIL	POL	DOM	1,1 (10)
Atletiek	6,9	3,0	2,9	NED	FIN	GB	
Zwemmen	6,2	5,9	4,9	ZWI	GB	FRA	2,7 (15)
Golf, minigolf	5,7	4,2	4,1	JAP	NZE	IER	1,1 (9)
Sneeuwsport	4,4	3,8	3,7	NOO	OOS	ZWI	
Tennis	4,2	2,8	2,1	NED	OOS	VLA	
Honk-softbal	3,5	2,5	1,8	VS	JAP	DOM	
Rugby	3,3	1,4	1,3	NZE	IER	ZAF	
Badminton	3,0	2,3	1,6	FIL	TAI	ZKO	0,6 (11)
Vissen, jagen	3,0	2,4	2,2	VS	CYP	NZE	0,4 (25)
Netball	2,6	1,3	1,1	ZAF	NZE	AUS	0,3 (4)
Bowling, curling, bocce	2,1	1,7	1,3	NZE	AUS	KRO	0,3 (18)
Dansen, ballet	1,9	1,8	1,6	FIN	TAI	NED	
Biljart, pool, snooker	1,6	1,4	0,7	NED	ZKO	FIL	
Martial arts	1,4	1,3	1,2	FIL	SLV	FRA	0,1 (33)
Cricket	1,3	0,8	0,6	ZAF	AUS	NZE	
Paardrijden	1,2	1,1	1,1	ZWE	NED	FIN	
American football	1,1	0,2	0,2	VS	ZWI	MEX	
Motorsport	1,1	0,8	0,7	VLA	VS	OOS	0,3 (10)
Squash	1,0	0,8	0,5	NZE	GB	ZAF	
Tafeltennis	1,0	0,9	0,8	ZKO	TAI	KRO	0,6 (6)
Bootsporten	1,0	0,6	0,6	NZE	ZWI	AUS	0,5 (5)
Handbal	0,9	0,7	0,6	NOO	KRO	DUI	0,3 (10)
Hockey	0,9	0,7	0,4	NED	ZAF	IER	
Inlineskaten, skateboarding	0,8	0,7	0,6	DUI	SLK	SLV	
Ijshockey	0,8	0,8	0,6	TSJ	FIN	SLK	
Surfen, waterskiën	0,6	0,3	0,3	AUS	GB	JAP	
Darten	0,6	0,4	0,4	OOS	NZE	KRO	
Schieten	0,5	0,3	0,3	VS	FRA	GB	0,1 (16)
Adrenalinesporten	0,4	0,3	0,1	SLV	NOO	VS	
Schaatsen	0,4	0,2	0,2	OOS	NED	TSJ	
Polo, waterpolo	0,3	0,2	0,1	ZAF	KRO	TSJ	
Biatlon, triatlon	0,1	0,1	0,1	NZE	VS	SLV	
Rodeo	0,1	0,1	0,0	CHI	LET	VS	
Scheren	0,1	0,1	0,0	DUI	ZWI	VS	

^a Gegevens van Nederland indien er geen top drie-positie voor Nederland is

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Alle landen en alle sporten tezamen beschouwd kent wandelen in Nieuw-Zeeland het hoogste deelnamepercentage (41% van de Nieuw-Zeelanders wandelt). In Taiwan en Noorwegen is wandelen een bijna net zo populaire activiteit als in Nieuw-Zeeland. In Nederland beoefent zestien procent van de bevolking wandelen als hoofdsport (21^e positie).

In de Filippijnen is het beoefenen van de basketbalsport in vergelijking met andere landen hoog: bijna een kwart (23%) van de Filippijnse bevolking doet aan basketbal. Taiwan en Mexico staan in de basketbalsport op het tweede en derde plan met participatiecijfers van respectievelijk zes en vijf procent. Nederland neemt hier met 0,1 procent de dertigste positie in.

Vlaanderen blijkt dé fietsregio: 22 procent van de bevolking beschouwt fietsen als hoofdsport. In Tsjechië (13%) en Duitsland (12%) is de fiets als sportattribuut eveneens populair, evenals in Nederland (11%).

Fitness blijkt vooral populair in Nederland en Zweden waar achttien procent van de bevolking deze sport beoefent. Ook in Noorwegen (15%) wordt voor fitness een relatief hoge deelname genoteerd.

Aan de beoefening van tennis, atletiek, hockey en biljarten (inclusief pool en snookeren) ontlenen vele Nederlanders veel plezier, maar diverse andere sporten genieten in ons land een grotere populariteit. Vanuit een internationaal perspectief blijkt de deelname aan deze vier sporttakken in Nederland daarentegen erg hoog. Voor deze sporttakken geldt dat er geen ander land is waar deze sporten door een groter deel van de bevolking worden beoefend dan in ons land. Ook voor dansen en ballet, paardrijden en schaatsen geldt dat het Nederlandse deelnamepercentage in vergelijking met de deelname aan die sporten in andere landen hoog is. In wat mindere mate is van dit verschijnsel ook sprake bij netball, bootsporten en tafeltennis.

Ook wanneer landenclusters in ogenschouw worden genomen blijkt wandelen een geliefde sportieve bezigheid, met name in Australië en Nieuw-Zeeland (36%), Noord-Europa (34%) en de Verenigde Staten (27%). De beoefening van fitness is in dezelfde die landengroepen het hoogst: Noord-Europa (15%), de Verenigde Staten (11%) en Australië en Nieuw-Zeeland (11%). De verspreiding van voetbal over landenclusters wijkt sterk af van die van wandelen en fitness. De balsport wordt het meest beoefend in Latijns-Amerika (13%) en Zuid-Europa (9%). Fietsen is nadrukkelijk een Europese aangelegenheid. In West-Europa, Noord-Europa en Zuid-Europa staat respectievelijk elf procent, vijf procent en vijf procent van de bevolking wel eens op de fietspedalen.

De oorzaak van de populariteitsverschillen van sporttakken tussen landen (clusters) dient niet zozeer te worden gezocht in de intrinsieke kenmerken van de sporten. De deelname hangt samen met sociaal-culturele betekenissen die personen (landen) aan sporttakken toekennen.

Die betekenissen worden beïnvloed door (machts)verhoudingen tussen groepen personen, vooral tussen landen en sociale klassen (Van Bottenburg 1994)³⁰. Daarnaast spelen ook andere factoren mee, waaronder de omvang van het vrij besteedbaar inkomen, de omvang en structuur van de vrij besteedbare tijd, de benodigde competenties en vaardigheden, een sociale context en de (tijdsruimtelijke) beschikbaarheid van het aanbod (Beckers & Van der Poel 1995).

4.6 Achtergronden van sportdeelname

Verminderde voorspelbaarheid sportgedrag

Doordat het moeilijker is geworden om aan de hand van traditionele persoonskenmerken (waaronder sekse, leeftijd en opleidingsniveau) verschillen in het niveau van sportdeelname te verklaren is het sportgedrag minder voorspelbaar geworden (De Haan & Breedveld 2000). Dat neemt niet weg dat voorspellingskracht van persoonlijke achtergrondkenmerken voor het al dan niet sporten verdwenen is. Er zijn vrij veel bewijsstukken die er op wijzen dat degenen die een hoger inkomen hebben, een hogere opleiding hebben genoten en (mede daardoor) tot hogere statusgroepen behoren (nog steeds) het meest sporten (vgl. Coakley 2004; Van Bottenburg et al. 2005; Van Tuyckom & Scheerder 2009). Voor de traditionele variabelen geslacht, leeftijd en opleiding wordt in deze paragraaf per land de relatie tot sportdeelname nader beschouwd.

Geslacht

Indien men de mannelijke deelname aan sport per land analyseert, dan voeren Zwitserse en Nieuw-Zeelandse mannen de lijst aan. Van de mannen uit die landen sporten er ruim acht op de tien (respectievelijk 85 en 84%). De laagste mannelijke deelnamecijfers zijn er in Bulgarije (31%) en Rusland (38%). In Nederland sport 77 procent van de mannen, waarmee Nederland een zesde positie inneemt wanneer de mannelijke sportdeelname wordt gerangschikt van hoog naar laag.

De vrouwelijke deelname aan sport is het hoogst in Zweden (90%), maar ook in Noorwegen (87%) en Nieuw-Zeeland, Finland en Zwitserland (alle drie 86%) sporten vrouwen vaak. Cypriotische vrouwen zijn veruit het minst sportief actief (8%). Net als bij de mannen sport ook ruim driekwart (77%) van de Nederlandse vrouwen (achtste positie).

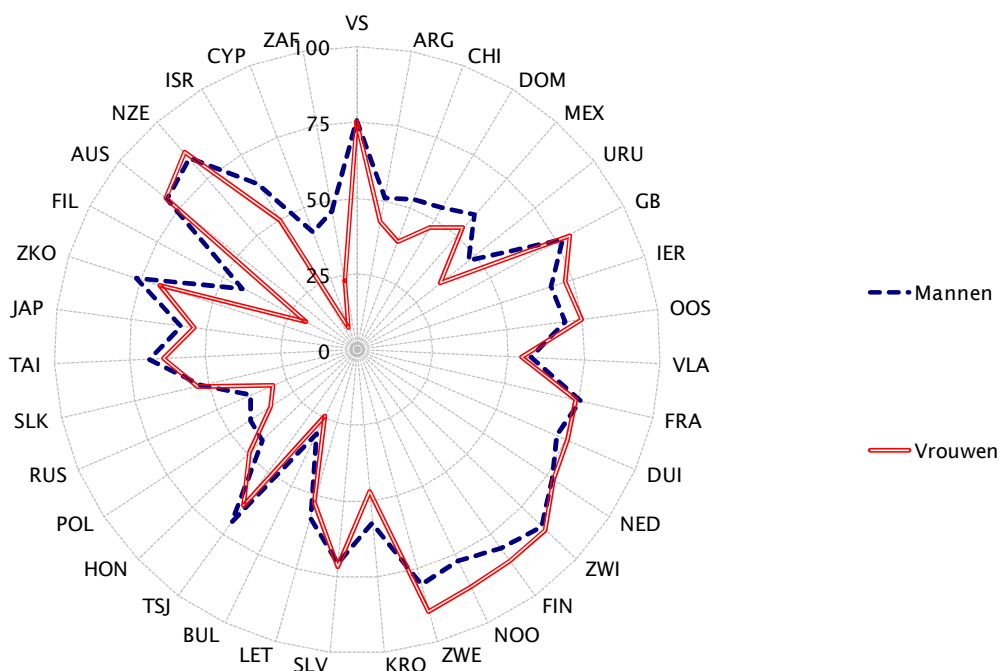
Het verschil tussen de hoogste mannelijke sportdeelname in een land en de laagste mannelijke deelname in een ander land blijkt veel kleiner dan dat verschil bij vrouwen. Dit verschil bedraagt bij mannen 54 procentpunten (85% in Zwitserland en 31% in Bulgarije) en bij vrouwen maar liefst 82 procentpunten (90% in Zweden en 8% in Cyprus).

³⁰ Het idee dat hoge statusgroepen alleen participeren in elitaire sportvormen en lage statusgroepen louter geïnteresseerd zijn in populaire sporten (Bourdieu 1984) lijkt vandaag de dag aan erosie onderhevig. Onderzoeken wijzen uit dat deze scheidslijn niet zo strikt te trekken is. Personen uit de maatschappelijke bovenlaag vindt men ook op de wielrenfiets en in de boksschool ('trickle down effect') en sporters uit lagere statusgroepen trekken erop uit op de golfbaan en nemen een tennisracket ter hand ('percolate up effect').

De grootste sekseverschillen in sportdeelname binnen één land treft men aan in Cyprus (de mannelijke deelname ligt 32 procentpunten hoger dan die van vrouwen; 41%-8%). Noorwegen en Zweden springen in het oog vanwege de sportdeelname van vrouwen die tien procentpunten hoger is dan die van mannen (Noorwegen 77%-87%; Zweden 80%-90%). Treffend is dat in de landen waar het meest gesport wordt (Zwitserland, Nieuw-Zeeland, Zweden, Finland en Noorwegen) onder vrouwen een groter aandeel sporters wordt aangetroffen dan onder mannen. In totaal is bij ruim een derde van de landen de vrouwelijke sportdeelname hoger dan de mannelijke. Zoals opgemaakt kan worden uit het bovenstaande is de sportdeelname van mannen en vrouwen in Nederland identiek (77%).

Er kan geconcludeerd worden dat de sport al lang geen (jonge) mannenbolwerk meer is (Stevens 2004). In landen waarin de sportdeelname hoog is, is sporten zelfs meer een vrouwelijke dan een mannelijke aangelegenheid.

Figuur 4.4 Sportdeelname door mannen en vrouwen naar land, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Van de landenclusters wordt in Oost-Europa het minst gesport (paragraaf 4.2). In die regio is er zowel het laagste aandeel sporters onder mannen als onder vrouwen. De hoogste deelnamepercentages onder mannen zijn er in Australië en Nieuw-Zeeland (81%) en Noord-Europa (80%). Noord-Europa telt het hoogste aandeel sportende vrouwen (88%).

Net als bij de analyse van landen blijkt dat ook op het niveau van landenclusters dat het verschil tussen de hoogste mannelijke sportdeelname in een landencluster en de laagste mannelijke deelname in een ander cluster veel kleiner is dan die discrepantie bij vrouwen. Dit verschil bedraagt bij mannen 39 procentpunten (80% in Noord-Europa en 41% in Oost-Europa)

en bij vrouwen 54 procentpunten (88% in Noord-Europa en 34% in Oost-Europa). Bij de helft van de landenclusters is de vrouwelijke sportdeelname even hoog of hoger dan de mannelijke.

De grootste sekseverschillen in sportdeelname binnen een landencluster treft men aan in Azië (de mannelijke deelname ligt tien procentpunten hoger dan die van vrouwen; 57%-47%). In Noord-Europa is de sportdeelname onder vrouwen hoger dan die van mannen (80%-88%).

Leeftijd

Bij het analyseren van de relatie tussen leeftijd en sportdeelname is een drietal leeftijdsklassen gehanteerd: 18 tot 30 jaar, 30 tot 50 jaar en 50 tot 80 jaar. De leeftijdsgroepen zijn nauw verwant aan levensfasen. Met name in de Westerse wereld zijn degenen uit de jongste leeftijdsklasse actief als student, doen hun eerste werkervaringen op en kopen of huren hun eerste woning. Het spitsuur van het leven (SCP 1998) dient zich aan in de fase 30 tot 50 jaar. Een carrièrevlucht en de stichting van een gezin nemen bij veel dertigers en veertigers een centrale rol in het leven in. Talloze 50-plussers doorlopen het tweede deel van een maatschappelijke carrière en als er kinderen zijn, vertrekken die vaak uit huis.

In vrijwel alle landen is de sportdeelname van personen uit de leeftijdsklasse 18-30 jaar hoger dan in de categorie 30-50 jaar en 50-79 jaar. Sporten houdt je jong, maar jong maakt in veruit de meeste landen kennelijk ook sportief. Ook in Nederland is dit het geval, alhoewel het verschil tussen de jongste en oudste leeftijdsklasse niet groot is (79%-75%). Zwitserland, Taiwan en Japan kunnen als uitzonderlijk worden beschouwd omdat in die drie landen de sportdeelname van de 50-79 jarigen hoger dan die van de jongste leeftijdscategorie. Van dat landentrio is dat verschil in Taiwan het grootst, namelijk elf procentpunten (38%-59%).

In Slovenië, Noorwegen, Zweden en het Verenigd Koninkrijk is de sportdeelname onder 18-30 jarigen het hoogst (respectievelijk 92%, 91%, 90% en 90%). In Cyprus is die het laagst (34%). In Nederland bedraagt de sportdeelname van de jongste leeftijdsgroep 79 procent (dertiende positie).

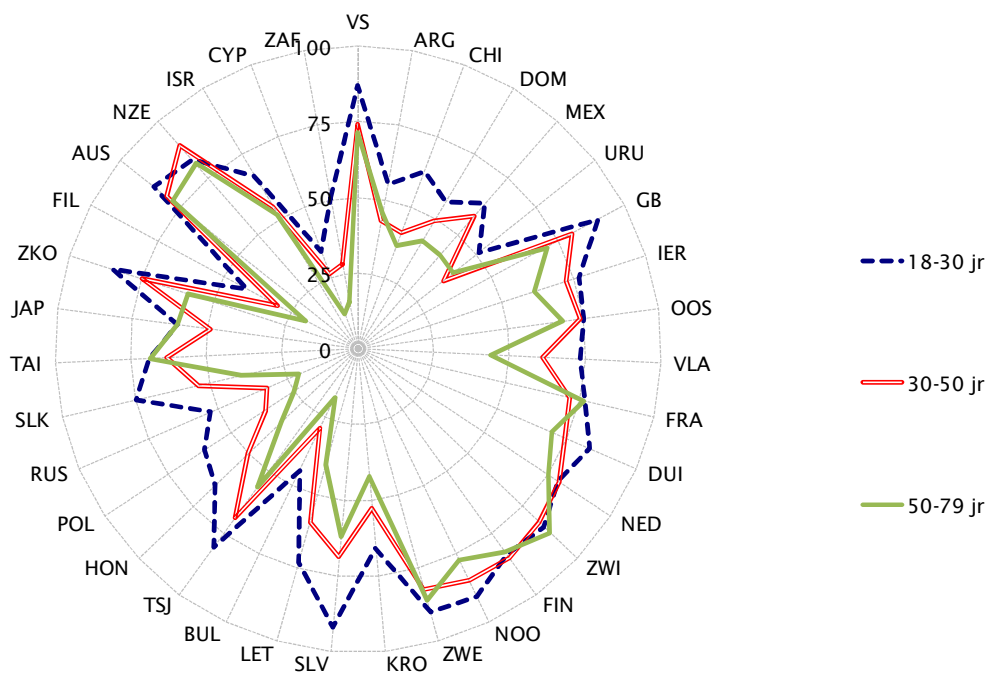
In Zwitserland en Zweden is de deelname onder 50-80 jarigen het hoogst (respectievelijk 88% en 86%). Net als bij de jongste leeftijdsgroep scoort Cyprus ook binnen deze groep het laagst (12%). Van de 50-80 jarigen in Nederland neemt driekwart deel aan sport (achtste positie).

Uit het bovenstaande kan worden afgeleid dat het verschil in sportdeelname van 18-30 jarigen tussen landen fors kleiner is dan bij de 50-80 jarigen. Bij de jongste leeftijdsklasse bedraagt het verschil 58 procentpunten (92% in Slovenië en 34% in Cyprus). Vergelijkt men de groep 50-80 jarigen van de diverse landen dan is het verschil tussen de hoogste en laagst genoteerde sportdeelname 76% (88% in Zwitserland en 12% in Cyprus).

Het verschil in sportdeelname binnen een land tussen de jongste en de oudste leeftijdsgroep is het grootst in Slowakije, Polen en Zuid-Afrika (respectievelijk 36, 35 en 35 procentpunten). Onder de jongere inwoners van die landen wordt een veel groter aandeel sporters aangetroffen dan onder de ouderen. Van de personen uit de groep 18-30 jaar neemt in Slowakije 75 procent deel aan sport en dat aandeel is onder de groep 50-80 jaar bijna de helft daarvan (39 procent). De deelnamecijfers voor Polen bedragen zestig procent (18-30 jaar) en 25 procent (50-80 jaar) en die voor Zuid-Afrika bedragen 51 procent (18-30 jaar) en zestien procent (50-80 jaar). In

Frankrijk en Japan zijn er tussen de jongste en de oudste leeftijdsgroep geen verschillen ten aanzien van het deelnameniveau.

Figuur 4.5 Sportdeelname door personen uit drie leeftijdsklassen naar land, in procenten

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Bij de landenclusters blijkt de hoogste sportdeelname in de groep 18-30 jarigen te worden bereikt in Groot-Brittannië (90%) en Noord-Europa (88%). Voor de leeftijdsgroep 50-80 jaar valt op dat de sportparticipatie van die groep in Groot-Brittannië vrij ver achterblijft bij de jongste groep (van de 18-30 jarigen in Groot-Brittannië sport 71%). In Noord-Europa (83%) en Australië en Nieuw-Zeeland (79%) is het aandeel sporters binnen de 50-80 jarigen het hoogst.

De verschillen in sportdeelname van 18-30 jarigen van de landenclusters is kleiner dan bij de 50-80 jarigen. Dit verschil bedraagt bij de 18-30 jarigen 34 procentpunten (90% in Groot-Brittannië en 56% in Oost-Europa) en bij 50-80 jarigen 58 procentpunten (83% in Noord-Europa en 52% in Zuid-Europa). Bij alle landenclusters is de deelname onder 18-30 jarigen hoger dan die onder de oudste leeftijdsgroep. Vooral in Zuid-Europa is dat verschil fors (25 procentpunten).

Opleiding

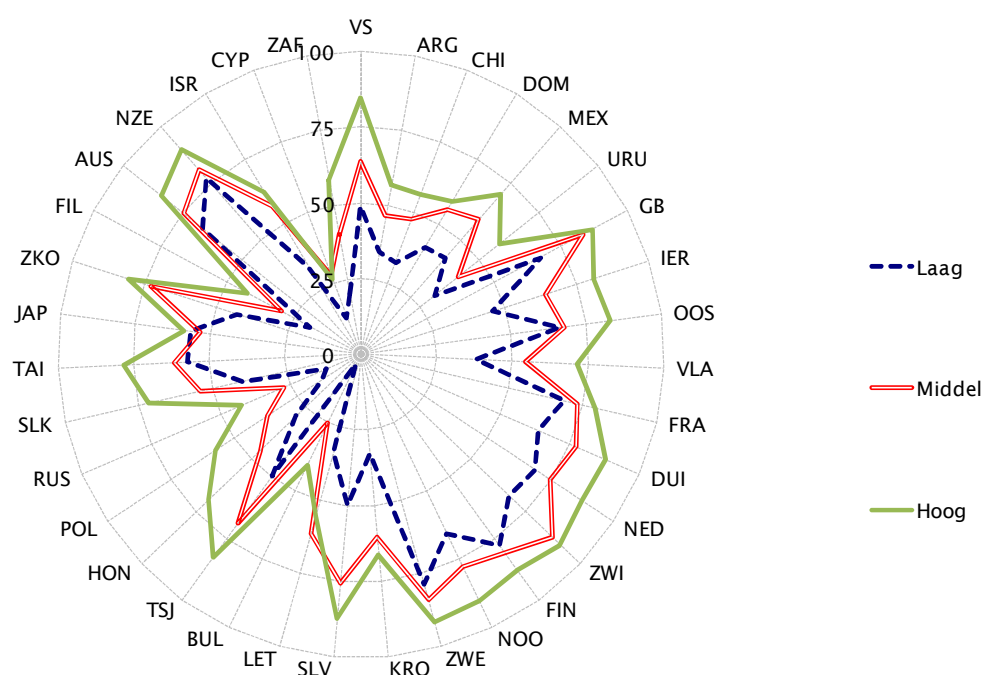
Een positief verband tussen opleiding en sportdeelname werd eerder aangetoond (Manders en Kropman 1979; De Haan & Breedveld 2000; Breedveld 2006). Die samenhang wordt onderschreven door data van het ISSP: in alle 35 landen is de sportdeelname onder hoogopgeleiden hoger dan bij laagopgeleiden. In het land van de rijzende zon is dat verschil overigens nihil; de sportdeelname van hoog opgeleide Japanners is maar drie procentpunten hoger dan die van lager opgeleide Japanners. In Nederland doet 88 procent van de hoger opgeleiden aan sport.

Als men de sportdeelname van lager opgeleiden in de verschillende landen vergelijkt, dan blijkt de participatie het hoogst in Zweden, Finland en Nieuw-Zeeland (respectievelijk 79%, 78% en 77%). Onder lager opgeleiden in Bulgarije blijkt sporten een zeldzaamheid: enkel 3% van de laag opgeleide Bulgaren doet aan sport. Negen op de tien hoger opgeleiden in Zwitserland, Zweden, Noorwegen en Nieuw-Zeeland doen aan sport, terwijl dat aandeel in die groep in Cyprus maar een kwart betreft. Van de lager opgeleiden in Nederland doen bijna zeven op de tien personen aan sport (69%).

De discrepantie tussen de hoogste sportdeelname onder lager opgeleiden in een land en de laagste deelname onder lager opgeleiden in een ander land is wat groter dan dat verschil onder hoger opgeleiden. Bij de lager opgeleiden is dat verschil maar liefst 75 procentpunten (79% in Zweden en 3% in Bulgarije) en bij hoger opgeleiden 65 procentpunten (91% in Zweden en 26% in Cyprus).

De grootste verschillen in sportdeelname tussen de hoger en lager opgeleiden treft men aan in Polen, Hongarije en Zuid-Afrika (de verschillen bedragen circa veertig procentpunten). Dat verschil is in Nederland negentien procentpunten (69%-88%).

Figuur 4.6 Sportdeelname door personen uit drie groepen opleidingsniveaus naar land, in procenten (bevolking 18-80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Van de lager opgeleiden in de verschillende landenclusters sporten de lager opgeleide Noord-Europeanen het meest (77%). Het verschil met de sportdeelname van lager opgeleiden in Oost-Europa is groot: daar sport nog geen een vijfde van die groep (19%).

Bij de analyse van de hoger opgeleiden in de landenclusters doemen dezelfde clusters op. Deze groep is in Noord-Europa het meest sportief (90%) en in Oost-Europa het minst (46%).

De verschillen in sportdeelname van lager opgeleiden van de landenclusters is kleiner dan bij de hoger opgeleiden. Dit verschil bedraagt bij de lager opgeleiden 58 procentpunten (77% in Noord-Europa en 19% in Oost-Europa) en bij hoger opgeleiden 44 procentpunten (90% in Noord-Europa en 46% in Oost-Europa). Bij alle landenclusters is de deelname onder hoger opgeleiden hoger dan die onder lager opgeleiden. Dat verschil is met name in de Verenigde Staten groot (36 procentpunten).

Motivatie

Voor het achterhalen van sportmotieven geldt – net als voor gedragsmotieven in het algemeen – dat kennis hierover niet eenvoudig is te achterhalen. Dat komt doordat personen hun beweegredenen zelf niet goed kennen of op de vraag daarnaar moedwillig of onbewust een onwaar antwoord geven (vgl. Lindstrom 2008). De vraag naar sportmotieven is echter een bijzonder interessante voor sportbeleidsmakers en –marketeers omdat het antwoord cruciale informatie is voor vraaggericht beleid. Om die reden staat het bepalen van sportieve beweegredenen vaak in de belangstelling. Aan de complexiteit rondom het meten daarvan wordt met een wisselende intensiteit aandacht geschonken. Bij de ISSP-studie is aan de hand van vier voorgelegde stellingen enig inzicht verkregen in de motivatie om te sporten³¹. Deze stellingen hebben betrekking op het werken aan de gezondheid (fysiek of geestelijk), het willen opdoen of onderhouden van sociale contacten, de hang naar een competitie-element en het werken aan het uiterlijk (lichaamsvorm). De motivatie om te sporten hangt samen met de sporten die in het betreffende land populair zijn.

Opvallend is dat de rangorde van deze vier motieven van land tot land niet erg verschilt (figuur 4.7). Het gezondheidselement (fysiek of geestelijk) voert in elk land de boventoon. Het positieve verband tussen bewegen en gezondheid is al eeuwenlang bekend en internationaal dus nog steeds dé reden om te gaan sporten. Grosso modo geldt dat minimaal negen op de tien sporters, ongeacht het land, het werken aan de gezondheid als voornaamste stimulans aanhaalt. Het ontmoetingselement komt veelal op een tweede plaats. Een cosmetisch motief komt vaak als derde uit de bus en het competitie-element is van de vier beweegredenen vaak de minst belangrijke. Ook in Nederland is er deze rangordening, ofschoon het sociale en cosmetische motief vrijwel even vaak voorkomen. Van de sportende Nederlanders haalt vrijwel iedereen het gezondheidsaspect aan (96%), zes op de tien (61%) geven aan dat men andere mensen wil ontmoeten, eveneens zes op de tien (60%) meldt dat men sport omdat men het uiterlijk wil verbeteren en circa een derde (30%) zegt dat men sportief wil wedijveren.

Enkele opvallende zaken worden hieronder uitgelicht. In de Scandinavische landen valt op dat het ontmoetingselement minder belangrijk is dan in veel andere landen. In de sportcontext zijn

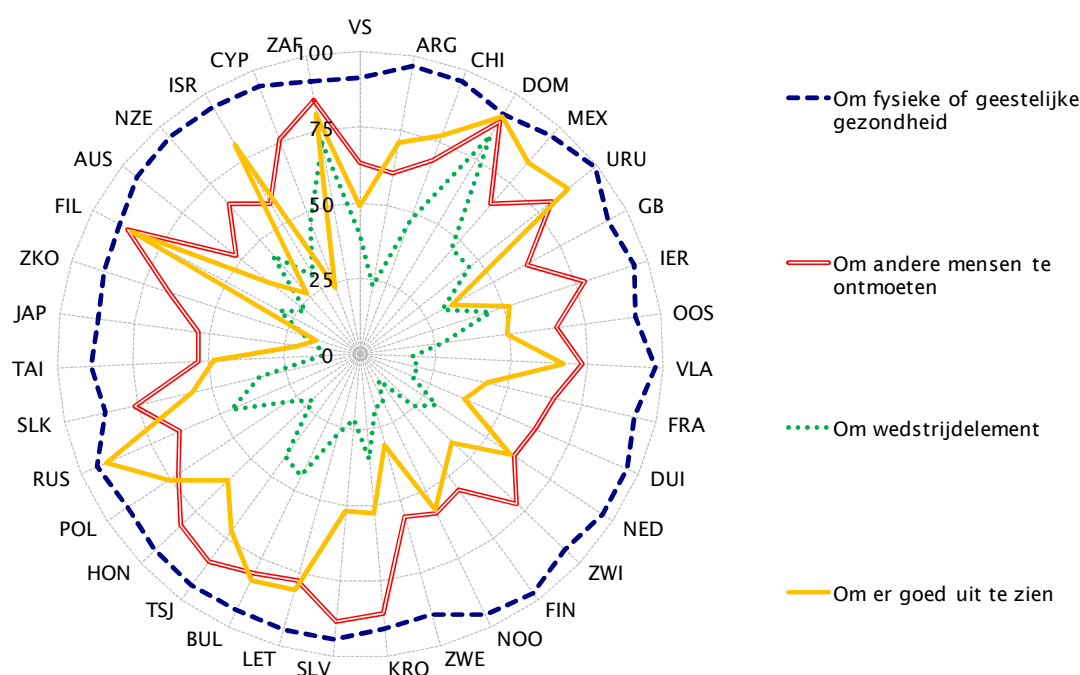
³¹ Deze vraag luidde “Wilt u aangeven hoe belangrijk onderstaande redenen voor u zijn om aan sport of spel te doen?” en heeft derhalve niet alleen betrekking op sport, maar ook op het doen van spelletjes (waaronder puzzels en kansspelen). Bij de analyse van deze vraag zijn alleen sporters geselecteerd.

sporters in die landen kennelijk vaker gericht op zichzelf dan op anderen. Het is niet duidelijk of dit een compensatie is voor de vele contacten buiten de sportcontext of dat deze sporters in het functioneren sowieso meer individualistisch zijn ingesteld. Het wekt weinig verbazing dat in deze landen wandelen, fietsen, fitness en joggen (sporten die men alleen kan doen) erg populair zijn. Het ontmoetingselement is in andere landen juist hoog, zoals in Slovenië, de Filipijnen, Zuid-Afrika en de Dominicaanse republiek.

De mate waarin sporters uit verschillende landen belang hechten aan competitie fluctueert flink van land tot land. In Zuid-Afrika en de Dominicaanse Republiek is competitie voor veel sporters een motivator, terwijl dat onder meer in Noorwegen en Finland beduidend minder het geval is.

Het verbeteren van het uiterlijk door middel van sport is een motief dat onder andere in Israël, Rusland, Bulgarije, Letland, Mexico en Uruguay bij minimaal drie kwart van de sporters van belang is. In al deze landen is het cosmetisch motief zelfs belangrijker dan het sociale en competitieve aspect. Het contrast tussen deze landen en landen als Japan, Zuid-Korea, Cyprus en Nieuw-Zeeland is groot, omdat in deze landen het verbeteren van het uiterlijk slechts door een derde van de sporters als drijfveer wordt genoemd.

Figuur 4.7 Motivatie sportdeelname naar land, in procenten ((zeer) belangrijk) (sporters 18-80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Ook op het niveau van landenclusters blijkt dat het werken aan de gezondheid in elk cluster de meestgenoemde drijfveer is. Voor de meeste landenclusters geldt verder dat het ontmoetingsmotief op de tweede plaats staat, het cosmetisch motief op de derde plaats en de vraag naar competitie op de vierde plaats. Uitzonderingen op dit stramien vormen Azië en Oost-Europa. In die twee landenclusters wordt ook de gezondheidsreden het meest genoemd en de

competitiedrijfveer het minst, maar het cosmetisch motief wordt vaker genoemd dan het ontmoetingsmotief. In Azië en Oost-Europa wordt in vergelijking met andere clusters dus vaker gesport vanwege het effect op het uiterlijk en minder vaak om andere mensen te ontmoeten.

4.7 Opvattingen over sport

Deze paragraaf behandelt het standpunt van de bevolking uit de diverse landen ten aanzien van een vijftal stellingen. Deze hebben betrekking op de betekenis van sportdeelname voor de karakterontwikkeling van kinderen, de hoeveelheid sport op televisie en in hoeverre nationale overheden meer geld aan sport zouden moeten besteden. Ook is inzicht verstrekt in het vermogen van de sport om verschillende groepen en culturen in een land dichterbij elkaar te brengen. Tot slot is ingegaan op de mate waarin de bevolking van mening is dat internationale sportcompetities spanningen of juist een goede verstandhouding tussen landen teweeg brengen (figuur 4.8).

In vrijwel alle landen is een groot deel van de bevolking ervan overtuigd dat sport bijdraagt aan de ontwikkeling van het karakter van kinderen³². Nederland vormt hierop geen uitzondering; 88 procent van de Nederlanders vindt dat deelname aan sport het karakter van kinderen ontwikkelt. Fransen en Dominicanen zijn het hier minder vaak mee eens, maar ook in deze landen onderschrijft toch circa driekwart van de bevolking de karaktervormende invloed van sport op kinderen.

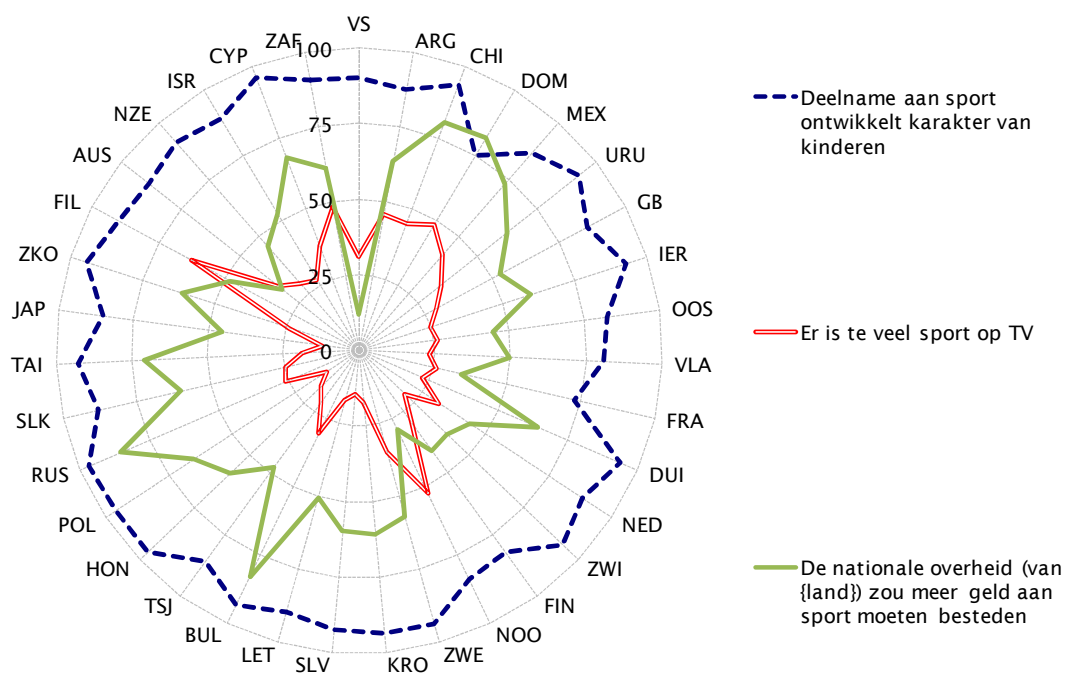
Op de Filippijnen vindt circa driekwart van de inwoners (63%) dat er te veel sport op televisie is. In Nederland ligt dit percentage veel lager, namelijk op 32 procent. In Japan en Slovenië is het bevolkingsaandeel dat vindt dat er teveel sport op TV is het kleinste (respectievelijk 12% en 14%). Op het niveau van landenclusters valt op dat de Zuid-Europeanen het minst vaak zeggen dat er te weinig sport op TV wordt uitgezonden. Voor de Latijns-Amerikaanse landen geldt het tegenovergestelde. In die landen onderschrijven ruim vier op de tien inwoners (43%) die stelling.

Er zijn grote verschillen tussen landen betreffende de rol van de overheidsinvesteringen in sport. Vanzelfsprekend hangt dit nauw samen met de uiteenlopende investeringsniveaus per land en de mate waarin overheidsinterventie (in het vrijetijdsdomein) in het algemeen wordt beoordeeld. In de Verenigde Staten zijn er relatief weinig inwoners die een grotere rol van de overheid voor ogen hebben met betrekking tot de sport (12%). Ook in Noorwegen, een land met een hoog niveau van sportdeelname (paragraaf 4.2), is dit aandeel relatief laag (29%). Landen als Rusland en de Dominicaanse Republiek vormen daarmee een flink contrast: ruim acht op de tien inwoners van die landen zouden juist graag zien dat de overheid meer investeert in de sport. In Nederland vindt 44 procent dat de overheid meer geld aan sport zou moeten besteden. De grote verschillen met betrekking tot de rol van de nationale overheid worden mogelijk door ideologische en staatkundige tradities beïnvloed. Grosso modo kan bijvoorbeeld gesteld worden

³² Deze invloed kan zowel positief als negatief zijn.

dat Amerikanen traditioneel tegen een dominante overheidsinmenging zijn en Oost-Europeanen juist een tegengestelde mening zijn toegedaan.

Figuur 4.8 Meningen over stellingen naar land, in procenten ((sterk) mee eens) (bevolking 18-80 jaar)

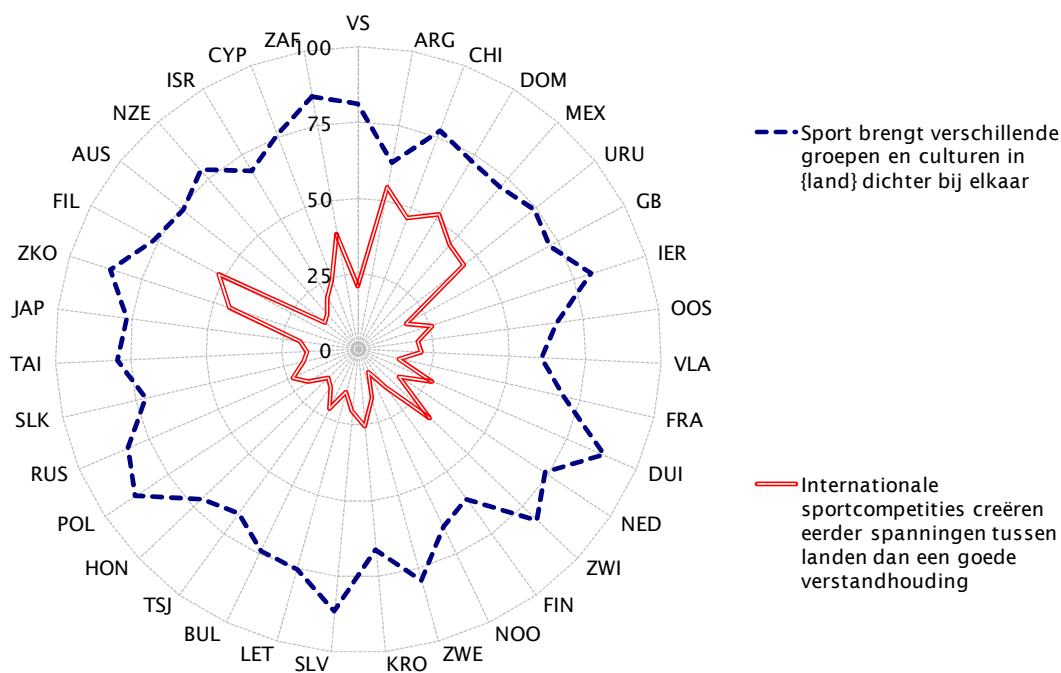

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Duitsers, Polen, Slovenen, Zuid-Koreanen en Zuid-Afrikanen hebben vertrouwen in sport als bindende factor voor verschillende groepen en culturen in hun land (acht tot negen op de tien inwoners). Is het toeval dat vier van deze vijf landen van recentelijk een EK of WK voetbal organiseerden, of dat binnenkort gaan doen? In Vlaanderen en Finland zijn er de meeste sceptici: circa zes op de tien inwoners vinden dat sport een middel is om groepen bij elkaar te brengen. Driekwart van de Nederlanders ziet deze mogelijkheden van de sport.

In Oost-Europa denkt ruim vier op de vijf inwoners (82%) dat sport het bij elkaar brengen van verschillende groepen en culturen in hun land kan bewerkstelligen. Latijns-Amerika scoort het laagste met zeventig procent.

Figuur 4.9 Meningen over stellingen naar land, in procenten ((sterk) mee eens) (bevolking 18–80 jaar)

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

In veel landen is het aantal inwoners dat vindt dat internationale sportcompetities schade berokkenen aan de verstandhouding tussen landen (fors) in de minderheid. In Noorwegen is deze groep het kleinste: slechts acht procent van de Noren denkt dat internationale sportcompetities een dergelijke invloed kunnen hebben. Op de Filippijnen en de Dominicaanse Republiek is er het grootste draagvlak voor die zienswijze. In die landen denkt juist meer dan de helft van de inwoners dat sportcompetities spanningen tussen landen in de hand werken. In Nederland is er een overgrote meerderheid die eerder een verbetering dan een verslechtering van de relatie tussen landen verwacht (16% van de Nederlanders ondersteunt de stelling).

Op het hogere geografische aggregatieniveau van landenclusters valt het verschil tussen Latijns-Amerika enerzijds en Noord-Europa en Australië en Nieuw-Zeeland anderzijds op. Ongeveer de helft van de inwoners van Latijns-Amerika vindt dat internationale sportcompetities eerder spanningen tussen landen dan een goede verstandhouding creëren, terwijl dat aandeel in Noord-Europa en Australië en Nieuw-Zeeland nog minder dan een derde daarvan is (beide landenclusters 14%).

Epiloog

In dit rapport is aan de hand van twee grote internationale onderzoeken in kaart gebracht wat het niveau van sportdeelname in Nederland is en hoe die zich verhoudt tot de deelname in andere landen³³. De relatie tussen de Nederlandse sportdeelname en die in andere Europese landen is al eerder onderwerp van studie geweest. In voorliggend rapport is echter voor het eerst goed inzicht verstrekt in hoe de sportparticipatie in Nederland zich verhoudt tot landen buiten de Europese grenzen, waaronder de Verenigde Staten, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland. Er is ook ingegaan op aan sportparticipatie gerelateerde zaken, zoals de beweegredenen van sporten. In deze epiloog wordt (op hoofdlijnen) ingegaan op opmerkelijke zaken vanuit een Nederlands perspectief.

Uit de twee internationale onderzoeken rijst het beeld op dat ruim zeven op de tien volwassen Nederlanders met een lage frequentie en bijna zes op de tien met een hoge frequentie sporten. Dat ligt in lijn met het in 2007 op basis van de RSO-richtlijn vastgestelde aandeel van 65 procent sportdeelname (Kamphuis & Van den Dool 2008)³⁴. In vergelijking met andere landen in Europa is het niveau van de Nederlandse sportdeelname hoog. Europese landen met een (nog) hogere participatie zijn Zwitserland, Finland, Noorwegen en Zweden. Landen met een enigszins vergelijkbaar niveau van sportdeelname zijn Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk. Ook als het niveau van sportdeelname in landen buiten het Europese continent wordt bekeken blijkt Nederland tot de groep landen te behoren waar veel wordt gesport. In sommige andere niet-Europese landen wordt daarentegen meer aan sport gedaan. Met name de sportdeelname in Nieuw-Zeeland, maar ook die in Australië is hoger dan in ons land. Nederlanders sporten met name omdat het de gezondheid bevordert en doen dat overwegend in de openbare ruimte. In vergelijking met de inwoners van andere Europese landen zijn Nederlanders uitermate tevreden over de mogelijkheden die hun woonomgeving hen biedt om fysiek actief te zijn (vgl. Breedveld 2010).

Fitness, wandelen en fietsen zijn de sporten die in Nederland het meest beoefend worden. De mate waarin door de Nederlandse bevolking aan fitness wordt gedaan behoort zelfs tot de hoogste van Europa. De sporten tennis, atletiek, biljarten, pool en snooker en hockey behoren in ons land niet tot de drie meest beoefende sporten, maar vanuit een internationaal perspectief bezien is het aandeel van de Nederlandse bevolking dat die sporten beoefend erg hoog.

Alle landen tezamen beschouwd kan gesteld worden dat de verschillen in sportdeelname tussen jong en oud en vooral tussen hoog en laagopgeleid groter zijn dan die tussen man en vrouw. Frappant is dat in veel landen met hoge sportdeelnamecijfers (met name Noorwegen en Zweden) de sportdeelname van vrouwen hoger is dan die van mannen. In Nederland is de mannelijke en vrouwelijke sportdeelname van een vergelijkbaar niveau (circa driekwart). Dat geldt ook voor onder andere Frankrijk, de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland. De

³³ Afhankelijk van het onderzoek betreft het Nederlanders van 15 jaar en ouder of Nederlanders van 18 tot 80 jaar.

³⁴ De cijfers verschillen enigszins, onder meer als gevolg van verschillende meetmomenten, verschillende sportdefinities, verschillende datacollectiemethodieken en ietwat verschillende doelgroepen (leeftijdsgrenzen).

sportparticipatie van vrouwen in de Filipijnen, Cyprus en Zuid-Afrika is veel lager dan de deelname van mannen in die landen. In vrijwel alle landen is de sportdeelname van personen uit de leeftijdsklasse 18-30 jaar hoger dan in de categorie 50-79 jaar. Ook in Nederland is dit het geval, hoewel het verschil tussen de jongsten en oudsten niet groot is (beide circa driekwart). Ook in Nieuw-Zeeland, Japan en Frankrijk verschilt de deelname van de groep 18-30 jaar niet met die van de groep 50-79 jaar. Slowakije, Polen en Zuid-Afrika zijn landen waar de personen uit de jongste leeftijdscategorie beduidend meer sporten dan de ouderen. Zonder uitzondering is in elk land de sportdeelname onder hoogopgeleiden hoger dan onder laagopgeleiden. In Nederland is het verschil in sportdeelname tussen die groepen negentien procentpunten. Onder Hongaren en Polen is het verschil in het niveau van sportdeelname tussen laag- en hoogopgeleiden het grootst. Maar ook in de Verenigde Staten is er een aanzienlijk verschil in de sportdeelname tussen deze twee groepen. Het ideaal van Pim Mulier was om sportbeoefening tot in alle lagen van de bevolking te laten doordringen (Zandbergen 1996)³⁵. Als hij nog in leven zou zijn dan zou er anno 2010 nog veel werk voor hem liggen om zijn ideaal te verwezenlijken, want de sociale stratificatie blijkt hardnekkig (vgl. Van Bottenburg et al. 2005).

Naast de sportdeelname is ook inzicht verkregen in de mate waarin Nederlanders, in vergelijking met andere landen, los van sporten, fysiek actief zijn (zoals tuinieren, fietsen naar het werk en wandelen naar het winkelcentrum). Die participatie is in Nederland één van de hoogste van Europa: ruim vier op de tien Nederlanders ontplooit, los van sportactiviteiten, fysieke activiteiten (in Denemarken en Letland is er ook een relatief hoge deelname).

In Europa is geen ander land waar sportverenigingen een grotere rol vervullen dan in Nederland. Er is geen Europees land waar meer gesport wordt bij een sportvereniging dan in ons land. In Duitsland is het sporten in een verenigingscontext ook populair, maar dat percentage is lager dan in ons land. Bovendien wordt er in Nederland veel vrijwilligerswerk in de sportsector verricht (dat grotendeels in een verenigingscontext plaatsvindt). Ook in Finland en Zweden gebeurt dit veel. Verruimt men de blik naar landen buiten Europa dan springen sportverenigingen in Nieuw-Zeeland in het oog. Sportclubs uit dat land bereiken een groter aandeel van de bevolking dan de Nederlandse clubs.

De combinatie van twee op grote schaal erkende feitelijkheden – de persoonlijke fysieke en mentale gezondheid is één van de belangrijkste zaken in het leven en sportief actief zijn draagt daaraan bij – heeft in Nederland nog niet geresulteerd in een situatie waarbij iedereen die deze redenering onderkent daar ook naar handelt. Het krachtenveld van vraag een aanbod dat aan de basis ligt van het niveau van sportdeelname is complex en dynamisch. Determinanten van de ontwikkeling van de sportdeelname zijn onder meer de bevolkingssamenstelling en de mate waarin de sportsector in staat is om vraaggestuurd te opereren (vgl. Rowe et al. 2004). Verhoging van de sportdeelname is een doel dat alle overheden, letterlijk van de grootste tot de

³⁵ Pim Mulier (1865-1954) kan worden beschouwd als de aartsvader van de Nederlandse sport. Hij richtte de eerste Nederlandse voetbal-, hockey- en bandyclub op, was één van de initiatiefnemers van de Elfstedentocht en de Nijmeegse Vierdaagse en stond aan de basis van de oprichting van de atletiekunie (KNAU), de voetbalbond (KNVB) en de internationale schaatsunie (ISU).

kleinste gemeente van Nederland, nastrevenswaardig vinden (Gemeente Amsterdam 2009; Gemeente Schiermonnikoog 2009). Ook werkgevers(organisaties) erkennen dit belang in toenemende mate. In het buitenland is verhoging van de sportdeelname eveneens een vaak geuite wens uit de publieke en private hoek. Interventies die tot doel hebben het niveau van sportdeelname te verhogen - en niet zelden gepaard gaan met forse investeringen - hebben ontegenzeggelijk een grotere kans van slagen indien die op basis van kennis ontwikkeld worden. Het stimuleren van een sportieve levensstijl kan daarom niet los worden gezien van kennisontwikkeling op dit vlak.

Met de totstandkoming van dit rapport is een bescheiden bijdrage geleverd aan de kennisontwikkeling met betrekking tot sportdeelname in Nederland. Het grote maatschappelijke belang dat wordt gehecht aan sporten en de daarmee gepaard gaande hoge investeringen vereisen echter een voortdurende kennisontwikkeling op het gebied van sportdeelname. Die kennis kan verworven worden op basis van bestaande cijfers. Zo bieden de databestanden die aan de basis staan van dit rapport nog aantrekkelijke analysemogelijkheden (zie ook paragraaf 1.2). Een paar voorbeelden worden genoemd (met betrekking tot al deze analyses kan Nederland in het perspectief van 34 andere landen worden gezien). Het thema sociale gelaagdheid verdient een nadere verdieping. In dit rapport is met name ingegaan op verschillen tussen groepen die op basis van leeftijd, geslacht en opleidingsniveau zijn gecategoriseerd. De thema's arbeidssituatie en huishoudenssamenstelling (verzorgingspositie) en etniciteit zijn nog onontgonnen terrein. Daarnaast liggen er mogelijkheden om te analyseren hoe de relatie van sport met gezondheid is en in welke mate men plezier beleeft aan sport (hetgeen verband houdt met de toekomstige sportdeelname). De samenhang tussen beleid en (aspecten van) sportdeelname bieden bovendien goede mogelijkheden voor de vaststellen van best practices die als leerbron kunnen fungeren. Tot slot is het essentieel om de ontwikkelingen van de (internationale) sportdeelname te blijven volgen. Dat betekent dat de noodzaak voor het ontwikkelen van (beter) geharmoniseerde internationale onderzoeken op het gebied van sportdeelname aan de orde blijft.

Literatuur

Beckers, Th.A.M. & Van der Poel, H. (1995). *Vrijetijd tussen vorming en vermaak, een inleiding tot de studie van de vrijetijd*. Tilburg: KUB.

Bernhard, M. & Schoemaker, J. (2010). Nieuw-Zeeland als inspiratie en voorbeeld voor Nederland. Waarin een écht klein land groot kan zijn. In: *Sport & Strategie*, maart 2010, jaargang 4, editie 2. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Bottenburg, M. van (1994). *Verborgene competitie: over de uiteenlopende populariteit van sporten*. Amsterdam: Bert Bakker.

Bottenburg, M. van & Broër, C. (1996). *Afstemming van vraag en aanbod op de sportinformatiemarkt*. Amsterdam: Diopter.

Bottenburg, M. van, Rijnen, B. & Sterkenburg, J. van (2005). *Study on trends in sports participation in the European Union*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. Cambridge/Massachusetts: Harvard University Press/Routledge Kegan & Paul.

Breedveld, K. (2006). Verschillen in sportdeelname. In: Breedveld, K. en Tiessen-Raaphorst, A. (red.). *Rapportage Sport 2006*. 's-Hertogenbosch/'s-Gravenhage: W.J.H. Mulier Instituut/SCP.

Breedveld, K. & Tiessen-Raaphorst, A. (2009). *Sporten gemeten. Methodologische aspecten van het onderzoek naar sportdeelname*. 's-Gravenhage/'s-Hertogenbosch: SCP/W.J.H. Mulier Instituut.

Breedveld, K. (2010). Nederland Europees kampioen breedtesport. In: *Sport & Strategie*, juni 2010, jaargang 4, editie 5. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Coakley, J. (2004). *Sports in society. Issues & controversies*. New York: McGraw-Hill.

COMPASS (1999). *Sports Participation in Europe*. Londen: UK Sport.

Edlund, J. (2004). *An introduction to the International Social Survey Program (ISSP)*. Paper presentation ESPAnet 2004. Umeå: Umeå University.

Elling, A. & Ferez, S. (2007). *Fitnesscentra als vluchtige gemeenschappen*. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Europese Commissie (2004). *The citizens of the European Union and Sport* (Special Eurobarometer 213/wave 62.0). Brussel: Europese Commissie.

Europese Commissie (2010). *Sport and Physical Activity* (Special Eurobarometer 334/wave 72.3). Brussel: Europese Commissie.

- Ganzeboom, H.B.G. (2006). *ESS en ISSP in Nederland: een vergelijking* (www-document). URL: http://home.fsw.vu.nl/hbg.ganzeboom/Pdf/Ganzeboom_ESS&ISSP_%5bNSV2006%5d.pdf. Geraadpleegd op 2 maart 2010.
- Gemeente Amsterdam (2009). *Sportplan 2009-2012*. Amsterdam: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Gemeente Schiermonnikoog (2009). *Vaststelling sport- en beweegnota, document raadsvergadering 24 februari 2009*. Schiermonnikoog: Gemeente Schiermonnikoog.
- Haan, J. de & Breedveld, K. (2000). *Trends en determinanten in de sport. Eerste resultaten uit het AVO 1999*. 's-Gravenhage: SCP.
- Heuvel, M. van den (2002). *Geschonden ringen. Commercialisering en Corruptie in de Olympische Beweging*. Soesterberg: Aspekt.
- Hover, P. (2002). *Sporters in cijfers 3. Ontwikkeling ledentallen NOC*NSF 1978-2000, inclusief een proef voor een kwalitatief gewogen vooruitberekening*. Arnhem: NOC*NSF.
- Hoyng, J., Roques, C. & Bottenburg, M. van (2003). *Kerngegevens sportdeelname. Sportdeelname in Nederlandse gemeenten*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.
- Kamphuis, C. & Dool, R. van den (2008). Sportdeelname. In: Breedveld, K. en Tiessen-Raaphorst, A. (red.). *Rapportage Sport 2008*. 's-Gravenhage: SCP.
- Kirkegaard, J. (2010). *Which Countries Are in Shape for Europe's Lean Years?* (www-document). URL: <http://www.piie.com/realtime/?p=1445>. Geraadpleegd op 21 april 2010.
- Lindstrom, M. (2008). *Buyology. Truth and lies why we buy*. New York: Doubleday Publishing.
- Lucassen, J. & Schendel, M. van (2008). *De fitnessbranche in beeld – 2008. resultaten van de Nationale Fitnessmonitor*. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Lucht, F. van der & Polder, J.J. (2010). *Van Gezond naar Beter. Kernrapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010*. Bilthoven: RIVM.
- Manders, T. & Kropman, J. (1979). *Sportdeelname: wat weten we ervan. Een literatuuroverzicht van de drempels en stimulansen voor sportbeoefening*. Nijmegen: ITS.
- Moll, M. (1996). *Jaap Eden: wereldkampioen op de schaats, wereldkampioen op de fiets*. Amsterdam: Thomas Rap.

Mussino, A. (1999). *Conceptual and operational problems in measuring participation in sports* (www-document). URL: <http://www.stat.fi/isi99/proceedings/arkisto/varasto/muss0846.pdf>. Geraadpleegd op 2 maart 2010.

Nagel, S. & Vehmas, H. (2010). *Sport participation in Europe: socio-cultural differences in Finland and Switzerland*. Presentatie EASS 2010, Porto.

NOC*NSF (2009). *Expertrapport Nederlandse sport naar Olympisch niveau. Een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028*. Deventer: ...daM uitgeverij.

Romijn, D. & Breedveld, K. (2009). *"It giet Oan!" Onderzoek naar de betrokkenheid bij en beleving van winterse sporten in Nederland in de winter van 2008/2009*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Rowe, N., Adams, R., Beasley, N. (2004). *Driving up participation in sport: the social context, the trends, the prospects and the challenges*. Londen: Sport England.

Scheerder, J. & Tuyckom, C. van (2007). Sportparticipatie in de Europese Unie. In: In: J. Scheerder, C. van Tuyckom & A. Vermeersch (Eds.), *Europa in beweging. Sport vanuit Europees perspectief*. Gent: Academia Press/PVLO.

Scholz, E. & Heller, M. (2009). *ISSP Study Monitoring 2007. Report to the ISSP General Assembly on monitoring work undertaken for the ISSP*. Mannheim: GESIS.

SCP (1998). *Sociaal en Cultureel rapport 1998*. 's-Gravenhage: SCP.

Smit, S. en M. van Bottenburg (1998). *Visies op sportontwikkeling*. Haarlem: De Vrieseborch.

Stevens, T. (2004). Vroege Nederlandse sportgeschiedenis in vogelvlucht. In: P. Breuker & W. Joustra (red.), *Sporthistorie tussen feit en mythe*. Utrecht: Uitgeverij Noordhoek BV.

Stokvis, R. (2007). Soepele statistieken, schijnbare sporters. In: A. Elling, K. Breedveld & R. van der Meulen (red.), *Sport in het kort. Het Nationaal Sport Onderzoek*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

Stokvis, R. & Hilvoorde, I. van der (2008). *Fitter, harder & mooier. De onweerstaanbare opkomst van de fitnesscultuur*. Amsterdam/Antwerpen: De Arbeiderspers/Het Sporthuis.

Tiessen-Raaphorst, A. & Haan, J. de (2008). Maatschappelijke ontwikkelingen. In: Breedveld, K. en Tiessen-Raaphorst, A. (red.). *Rapportage Sport 2008*. 's-Hertogenbosch/'s-Gravenhage: W.J.H. Mulier Instituut/SCP.

Tuyckom, C. van & Scheerder, J. (2009). Sport: participatie, habitus en beleid in comparatief perspectief. België ten aanzien van relevante EU-27 vergelijkingslanden. In: J. Scheerder & B. Meulders (Eds.) *Wedijver in een internationale arena. Sport, bestuur en macht* (Management & Bestuur in Sport 2). Gent: Academia Press.

Tuyckom, C. van (2009). *Six sporting worlds. A cluster analysis of sports participation in 25 European member states*. Ghent: Ghent University.

Tuyckom, C. van & Scheerder, J. (2010). "Sport for all? Insight into stratification and compensation mechanisms of sporting activity in the EU-27", accepted for publication in *Sport Education and Society*.

Tuyckom, C. Van, Bracke, P. & Scheerder, J. (2010). *Methodological issues in cross-cultural sports research*. Presentatie EASS 2010, Porto.

Vooren, J. van de (2006). *Het woord 'sport'* (www-document). URL: <http://www.sportgeschiedenis.nl/2006/01/13/het-woord-sport.aspx>. Geraadpleegd op 4 mei 2010.

VWS (2009). Olympisch Plan 2028: 'Uitblinken op alle niveaus'. *Toespraak Jet Bussemaker op 3 juli 2009* (www-document). URL: <http://www.minvws.nl/toespraken/ds/2009/olympisch-plan-2028-uitblinken-op-alle-niveaus.asp>. Geraadpleegd op 16 november 2009.

World Health Organization (2009). *World Health Statistics*. Genève: World Health Organization.

Zandbergen, G. (1996). *Pim Mulier, ijdel maar weergaloos*. Amsterdam: Thomas Rap.

Bijlage 1: Methodologische achtergronden per land

Tabel Methodologische achtergronden per land (deel 1 van 4)

	VS	ARG	CHI	DOM	MEX	URU	GB	IER	OOS
Module of eigenstandig									
ISSP Module individueel				X	X				
ISSP aan het begin						X		X	X
ISSP in het midden	X	X	X				X		
ISSP aan het eind									
Doelgroepspecificatie									
Inclusief andere nationaliteit dan {land}	X	X		X		X	X	X	
Woonachtig prive-accomm.	X	X	X	X	X	X	X	X	
Woonachtig prive- en institut. accomm.									X
Gebruik stratificatievariabelen	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Steekproefkader									
Adressen							X	X	
Huishoudens									
Namen; targets	X								X
Namen; non-target									
Regio's		X		X	X	X			
Overig			X						
Wijze steekproeftrekking									
Kish Grid	X		X	X	X		X		
Verjaardagsmethode		X				X		X	
Quota									
Overig									
Niet van toepassing									X
Wijze dataverzameling									
Face-to-face	X	X	X	X	X	X	X	X	
Zelf invullen, begeleiding interviewer							X		
Zelf invullen per post									X
Telefoon									
Jaar veldwerk									
2006						X			
2007	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2008		X							
Steekproefgrootte en respons									
Uitgezette vragenlijsten	2.000	4.871	1.680	2.959	2.000	2.105	2.222	3.500	6.666
Volledig ingevulde vragenlijsten	1.536	1.657	1.505	2.164	1.607	1.437	1.028	2.049	2.769
% ingevuld	77	34	90	73	80	68	46	59	42
Weging of poststratificatie	X	X	X			X	X	X	

Bron: Scholz & Heller (2009), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Methodologische achtergronden per land (deel 2 van 4)

	VLA	FRA	DUI	NED	ZWI	FIN	NOO	ZWE	KRO
Module of eigenstandig									
ISSP Module individueel		X		X		X		X	
ISSP aan het begin					X		X		X
ISSP in het midden			X						
ISSP aan het eind	X								
Doelgroepspecificatie									
Inclusief andere nationaliteit dan {land}		X	X	X	X	X	X		X
Woonachtig privé-accomm.		X	X		X	X		X	X
Woonachtig privé- en institut. accomm.	X			X			X		
Gebruik stratificatievariabelen		X	X	X	X	X			X
Steekproefkader									
Adressen		X		X					
Huishoudens		X			X				
Namen; targets	X		X			X	X	X	
Namen; non-target									
Regio's									X
Overig									
Wijze steekproeftrekking									
Kish Grid					X				
Verjaardagsmethode		X		X					X
Quota									
Overig									
Niet van toepassing	X		X			X	X	X	
Wijze dataverzameling									
Face-to-face	X		X		X				X
Zelf invullen, begeleiding interviewer	X		X						
Zelf invullen per post		X		X		X	X	X	
Telefoon									
Jaar veldwerk									
2006							X	X	X
2007	X	X			X	X			
2008			X	X					
Steekproefgrootte en respons									
Uitgezette vragenlijsten	2.340	10.000	4.948	3.000	2.255	2.500	2.700	2.001	3.038
Volledig ingevulde vragenlijsten	1.257	2.061	1.717	888	1.003	1.354	1.143	1.309	1.200
% ingevuld	54	21	35	30	44	54	42	65	39
Weging of poststratificatie	X	X		X	X	X			

Bron: Scholz & Heller (2009), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Methodologische achtergronden per land (deel 3 van 4)

	SLV	LET	BUL	TSJ	HON	POL	RUS	SLK	TAI
Module of eigenstandig									
ISSP Module individueel									
ISSP aan het begin			X	X	X			X	X
ISSP in het midden	X								
ISSP aan het eind		X				X	X		
Doelgroepspecificatie									
Inclusief andere nationaliteit dan {land}	X	X	X		X	X			
Woonachtig prive-accomm.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Woonachtig prive- en institut. accomm.									
Gebruik stratificatievariabelen	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Steekproefkader									
Adressen			X						
Huishoudens		X		X	X		X		
Namen; targets	X					X			X
Namen; non-target									
Regio's								X	
Overig									
Wijze steekproeftrekking									
Kish Grid				X	X				
Verjaardagsmethode		X	X				X	X	
Quota									
Overig									
Niet van toepassing	X					X			X
Wijze dataverzameling									
Face-to-face	X	X	X	X	X	X		X	X
Zelf invullen, begeleiding interviewer							X		
Zelf invullen per post									
Telefoon									
Jaar veldwerk									
2006	X	X					X		X
2007				X	X	X		X	
2008			X						
Steekproefgrootte en respons									
Uitgezette vragenlijsten	1.515	1.960	2.079	2.490	1.558	2.495	6.835	1.899	4.912
Volledig ingevulde vragenlijsten	1.003	1.069	1.000	1.222	1.027	1.293	2.005	1.138	2.147
% ingevuld	66	55	48	49	66	52	29	60	44
Weging of poststratificatie			X	X	X	X	X	X	X

Bron: Scholz & Heller (2009), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Methodologische achtergronden per land (deel 4 van 4)

	JAP	ZKO	FIL	AUS	NZE	ISR	CYP	ZAF
Module of eigenstandig								
ISSP Module individueel	X				X	X	X	
ISSP aan het begin			X	X				X
ISSP in het midden		X						
ISSP aan het eind								
Doelgroepspecificatie								
Inclusief andere nationaliteit dan {land}					X			
Woonachtig prive-accomm.	X	X	X	X		X	X	X
Woonachtig prive- en institut. accomm.					X			
Gebruik stratificatievariabelen	X		X	X	X	X	X	X
Steekproefkader								
Adressen						X		
Huishoudens		X		X			X	X
Namen; targets	X				X			
Namen; non-target								
Regio's			X					
Overig								
Wijze steekproeftrekking								
Kish Grid			X	X		X	X	X
Verjaardagsmethode		X						
Quota								
Overig								
Niet van toepassing	X				X			
Wijze dataverzameling								
Face-to-face		X	X	X		X	X	X
Zelf invullen, begeleiding interviewer	X							
Zelf invullen per post					X			
Telefoon								
Jaar veldwerk								
2006	X	X			X			X
2007			X			X	X	
2008				X				
Steekproefgrootte en respons								
Uitgezette vragenlijsten	1.800	2.500	2.951	1.772	2.250	1.834	1.302	3.493
Volledig ingevulde vragenlijsten	1.253	1.431	1.200	1.020	996	1.038	1.000	2.905
% ingevuld	70	57	41	58	44	57	77	83
Weging of poststratificatie			X	X				X

Bron: Scholz & Heller (2009), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Voor een uitgebreider inzicht in de methodologische achtergronden per land, zie Scholz & Heller (2009)³⁶.

³⁶ Te downloaden via:
http://www.gesis.org/fileadmin/upload/forschung/publikationen/gesis_reihen/gesis_methodenberichte/2009/TechnicalReport_09-5.pdf. Nederlandse gegevens ontbreken omdat die geen deel uitmaken van het geaggregeerde bestand.

Bijlage 2: Aanduiding landen en landenclusters

Tabel Gebruikte afkortingen voor landen

Afkorting	Land
ARG	Argentinië
AUS	Australië
BUL	Bulgarije
CHI	Chili
CYP	Cyprus
DOM	Dominicaanse Republiek
DUI	Duitsland
FIL	Filippijnen
FIN	Finland
FRA	Frankrijk
GB	Groot-Brittannië
HON	Hongarije
IER	Ierland
ISR	Israël
JAP	Japan
KRO	Kroatië
LET	Letland
MEX	Mexico
NED	Nederland
NOO	Noorwegen
NZE	Nieuw-Zeeland
OOS	Oostenrijk
POL	Polen
RUS	Rusland
SLK	Slowakije
SLV	Slovenië
TAI	Taiwan
TSJ	Tsjechië
URU	Uruguay
VLA	Vlaanderen (België)
VS	Verenigde Staten
ZAF	Zuid-Afrika
ZKO	Zuid-Korea
ZWE	Zweden
ZWI	Zwitserland

Tabel Compositie landenclusters

Land	Landencluster
AUS	Australië en Nieuw-Zeeland
NZE	Australië en Nieuw-Zeeland
TAI	Azië
JAP	Azië
ZKO	Azië
FIL	Azië
GB	Groot-Brittannië
ARG	Latijns-Amerika
CHI	Latijns-Amerika
DOM	Latijns-Amerika
MEX	Latijns-Amerika
URU	Latijns-Amerika
FIN	Noord-Europa
NOO	Noord-Europa
ZWE	Noord-Europa
LET	Oost-Europa
BUL	Oost-Europa
TSJ	Oost-Europa
HON	Oost-Europa
POL	Oost-Europa
RUS	Oost-Europa
SLK	Oost-Europa
VS	Verenigde Staten
IER	West-Europa
OOS	West-Europa
VLA	West-Europa
FRA	West-Europa
DUI	West-Europa
NED	West-Europa
ZWI	West-Europa
KRO	Zuid-Europa
SLV	Zuid-Europa
ISR	Overig
CYP	Overig
ZAF	Overig

Bijlage 3: Kernresultaten Eurobarometer 2010

Tabel Kernresultaten Eurobarometer 2010 (deel 1 van 2)

	EU %	NL %	Rank (1 - 27)	Highest (country) %
How often do you exercise or play sport?				
At least sometimes [includes: regularly, with some regularity, seldom]	61	72	6	94 (Sweden)
At least once per week	40	56	5	72 (Sweden, Finland)
How often do you engage in a physical activity outside sport such as cycling or walking from a place to another, dancing, gardening...?				
> never [regularly, with some regularity, seldom]	86	95	5	98 (Sweden)
With some regularity [>2 times a week]	65	84	2	85 (Denmark)
regularly [> 4 times a week]	27	43	2	44 (Letland)
Where do you engage in sport or physical activity? (Multiple answers possible)				
In a park, out in the nature	48	40	17	83 (Slovenië)
On the way between home and school/work/shops	31	32	10	63 (Griekenland)
In a fitness center	11	19	4	31 (Sweden)
In a club	11	25	1	25 (Netherlands)
In a sports center	8	10	4	15 (Italië)
At work	8	9	11	19 (Bulgarije)
At school/university	4	5	13	10 (Letland)
Are you a member of any of the following clubs where you participate in sport or recreational physical activity? (Multiple answers possible)				
Sports club	12	27	1	27 (Netherlands)
Health or fitness club	9	20	3	22 (Denmark)
Sociocultural club that includes sport in its activities (e.g. employees club, youth club)	4	3	14	12 (Denmark)
Why do you engage in sport or physical activity (Multiple answers possible)				
To improve your health	61	43	25	82 (Sweden)
To improve fitness	41	26	24	74 (Sweden)
To relax	39	26	23	65 (Slovenië)
To have fun	31	35	9	53 (Sweden)
To improve your physical appearance	24	7	27	35 (Cyprus)
To improve physical performance	24	11	23	50 (Sweden)
To control your weight	24	15	22	47 (Denmark)
To be with friends	22	9	26	39 (Oostenrijk)
To counteract the effects of ageing	15	7	27	33 (Finland)
To improve your self-esteem	10	3	27	33 (Denmark)
To develop new skills	6	3	21	15 (Estland)
For the spirit of competition	6	3	22	16 (Sweden)
To make new acquaintances	5	3	19	12 (Denmark)
To better integrate into society	3	1	27	8 (Letland)
To meet people from other cultures	2	1	19	5 (Letland)

Bron: Eurobarometer (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Kernresultaten Eurobarometer 2010 (deel 2 van 2)

	EU %	NL %	Rank (1 - 27)	Highest (country) %
Statements on sport (Tend to agree / strongly agree)				
The area where I live offers many opportunities to be physically active	75	95	1	95 (Netherlands)
Local sport clubs and other local providers offer many opportunities to be physically active	71	87	2	89 (Denmark)
There are opportunities to be physically active in my area but I do not have time to take advantage of them	54	50	21	64 (Italië)
Being physically active does not really interest me - I would rather do other things with my spare time	42	31	2	57 (Bulgarije)
My local authority does not enough for its citizens in relation to physical activities	35	19	4	52 (Portugal, Italië)
 Do you engage in voluntary work that supports sporting activities (Yes)	 7	 16	 3	 18 (Sweden, Finland)

Bron: Eurobarometer (2010), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Bijlage 4: Nadere omschrijving sporttakken

Tabel Nadere omschrijving sporttakken (alleen sporten waar dat van toepassing is)

Omschrijving zoals in rapport	Nadere omschrijving
Adrenalinesporten	Adrenalinesporten (waaronder bungyjumping en paragliding)
Atletiek	Atletiek (waaronder hardlopen, marathon, verspringen)
Bootsporten	Bootsporten (waaronder zeilen en roeien)
Fietsen	Fietsen, wielrennen, mountainbiken
Fitness	Fitness (waaronder aerobics, machine-training, bodybuilding)
Inline skaten, skateboarding	Inline skaten, skateboarding, rollerskating
Martial arts	Martial arts (waaronder boksen, worstelen, judo)
Schieten	Schieten (pistool, geweer, handboog)
Wandelen	Wandelen, nordic walking, trekking, klimmen
Zwemmen	Zwemmen, duiken, snorkelen

Bijlage 5: Tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel Sportdeelname (twee varianten) en deelname aan activiteiten van een sportvereniging naar Europese regio, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Zuid- Noord		Oost - West	
	N-Eur	Z-Eur	W-Eur	O-Eur
Deelname activiteiten sportvereniging	19	13	26	5
Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	60	42	51	22
Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	84	58	74	37

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

n

	Zuid- Noord		Oost - West	
	N-Eur	Z-Eur	W-Eur	O-Eur
Deelname activiteiten sportvereniging	3.640	2.117	9.336	8.463
Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	3.680	2.130	9.459	8.448
Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	3.680	2.130	9.459	8.448

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname (twee varianten) en deelname aan activiteiten van een sportvereniging naar land, in procenten (bevolking 18-80 jaar)

	%			n		
	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	Deelname activiteiten sportvereniging	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	Deelname activiteiten sportvereniging
VS	76	55	14	1.431	1.431	1.429
ARG	46	34	9	1.641	1.641	1.645
CHI	45	29	17	1.458	1.458	1.457
DOM	50	26	20	2.110	2.110	2.102
MEX	56	42	19	1.570	1.570	1.582
URU	41	30	12	1.383	1.383	1.384
GB	78	54	20	810	810	797
IER	70	51	22	1.962	1.962	1.966
OOS	72	48	22	988	988	989
VLA	56	29	22	1.207	1.207	1.198
FRA	75	47	25	1.923	1.923	1.821
DUI	74	53	26	1.616	1.616	1.612
NED	77	57	39	826	826	817
ZWI	85	70	20	937	937	933
FIN	84	62	18	1.261	1.261	1.243
NOO	82	57	20	1.122	1.122	1.112
ZWE	85	60	20	1.297	1.297	1.285
KRO	52	37	11	1.157	1.157	1.156
SLV	71	52	18	973	973	961
LET	55	41	7	1.069	1.069	1.069
BUL	27	15	2	940	940	944
TSJ	67	39	16	1.211	1.211	1.219
HON	46	34	4	998	998	996
POL	38	25	4	1.223	1.223	1.225
RUS	34	19	5	1.900	1.900	1.903
SLK	53	31	8	1.107	1.107	1.107
TAI	66	47	2	2.091	2.091	2.091
JAP	56	34	7	1.140	1.140	1.144
ZKO	72	56	20	1.402	1.402	1.406
FIL	31	19	9	1.186	1.186	1.188
AUS	80	57	24	2.492	2.492	2.458
NZE	85	67	50	927	927	502
ISR	57	39	10	1.248	1.248	1.224
CYP	24	6	7	996	996	997
ZAF	34	22	18	2.753	2.753	2.748

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname (twee varianten) en deelname aan activiteiten van een sportvereniging naar landencluster, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	%			n		
	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	Deelname activiteiten sportver.	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per MAAND)	Actief beoefenen van sport, fitnesscentrum, wandelen (minimaal een paar keer per WEEK)	Deelname activiteiten sportver.
VS	76	55	14	1.431	1.431	1.429
LAT AM	52	38	17	8.162	8.162	8.170
GB	78	54	20	810	810	797
W-EUR	74	51	26	9.459	9.459	9.336
N-EUR	84	60	19	3.680	3.680	3.640
Z-EUR	58	42	13	2.130	2.130	2.117
O-EUR	37	22	5	8.448	8.448	8.463
AZIE	52	34	9	5.819	5.819	5.829
AUS & NZ	81	59	26	3.419	3.419	2.960
OVERIG	37	24	17	4.997	4.997	4.969

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname in relatie tot koopkrachtpariteit naar land, in dollars (internationale koers) en procenten (bevolking 18-80 jaar)

	Sportdeelname	KKP (\$)	n
VS	76	45.850	1.431
ARG	46	12.990	1.641
CHI	45	12.590	1.458
DOM	50	6.340	2.110
MEX	56	12.580	1.570
URU	41	11.040	1.383
GB	78	33.800	810
IER	70	37.090	1.962
OOS	72	38.140	988
VLA	56	34.790	1.207
FRA	75	33.600	1.923
DUI	74	33.530	1.616
NED	77	39.310	826
ZWI	85	43.870	937
FIN	84	34.550	1.261
NOO	82	53.320	1.122
ZWE	85	36.590	1.297
KRO	52	15.050	1.157
SLV	71	26.640	973
LET	55	16.890	1.069
BUL	27	11.180	940
TSJ	67	22.020	1.211
HON	46	17.210	998
POL	38	15.330	1.223
RUS	34	14.400	1.900
SLK	53	19.340	1.107
TAI	66	5.370	2.091
JAP	56	34.600	1.140
ZKO	72	24.750	1.402
FIL	31	3.730	1.186
AUS	80	33.340	2.492
NZE	85	26.340	927
ISR	57	25.930	1.248
CYP	24	26.370	996
ZAF	34	9.560	2.753

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Top drie hoofdsport per land, in posities 1, 2 en 3 en procenten (bevolking 18–80 jaar)

	1e	2e	3e	n
VS	27	11	3	1.429
ARG	15	11	9	1.647
CHI	16	15	6	1.456
DOM	12	5	3	2.149
MEX	21	15	5	1.568
URU	19	9	8	1.353
GB	24	10	6	839
IER	32	7	7	1.980
OOS	38	9	7	989
VLA	22	20	7	1.187
FRA	28	11	10	1.874
DUI	12	9	8	1.612
NED	18	16	11	659
ZWI	31	10	10	938
FIN	33	11	9	1.285
NOO	39	15	6	1.127
ZWE	33	18	5	1.294
KRO	22	10	5	1.118
SLV	28	8	7	938
LET	18	6	6	1.063
BUL	5	3	3	969
TSJ	13	12	8	1.219
HON	17	10	7	998
POL	7	6	6	1.231
RUS	4	2	2	1.906
SLK	12	9	8	1.112
TAI	39	7	6	2.091
JAP	15	6	5	1.159
ZKO	35	11	6	1.406
FIL	23	10	3	1.148
AUS	35	12	4	2.591
NZE	41	8	4	934
ISR	27	11	6	1.241
CYP	10	8	7	1.000
ZAF	15	3	3	2.749

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Top drie hoofdsport per landencluster, in posities 1, 2 en 3 en procenten (bevolking 18-80 jaar)

	Wandelen	Fitness	Voetbal	Fietsen	Basketbal	Honkbal	Zwemmen	Joggen	Golf, minigolf
VS	1	2				3			
LAT AM	1	3	2						
GB	1	2					3		
W-EUR	1	3		2					
N-EUR	1	2						3	
Z-EUR	1	3	2						
O-EUR	2	1	3						
AZIE	1	3			2				
AUS & NZ	1	2							3
OVERIG	2	3	1						

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

	1e	2e	3e	n
VS	27	10	3	1.429
LAT AM	18	13	6	8.173
GB	24	9	6	839
W-EUR	18	11	8	9.428
N-EUR	34	12	6	3.706
Z-EUR	24	9	5	2.056
O-EUR	4	3	3	8.498
AZIE	16	8	4	5.804
AUS & NZ	36	10	4	3.525
OVERIG	14	6	3	4.990

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Top drie landen per hoofdsport, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Deelname %			Land			n		
	+++	++	+	+++	++	+	+++	++	+
Wandelen	40,9	38,7	38,6	NZE	TAI	NOO	934	2.091	1.127
Basketbal	23,3	5,9	4,6	FIL	TAI	MEX	1.148	2.091	1.568
Fietsen	22,1	13,4	11,5	VLA	TSJ	DUI	1.187	1.219	1.612
Joggen	18,9	10,2	8,6	URU	ZWI	FIN	1.353	938	1.285
Fitness	17,6	17,6	15,1	ZWE	NED	NOO	1.294	848	1.127
Voetbal	15,4	15,2	14,8	ZAF	MEX	CHI	2.749	1.568	1.456
Volleybal	9,6	4,2	3,4	FIL	POL	DOM	1.148	1.231	2.149
Atletiek	6,9	3,0	2,9	NED	FIN	GB	848	1.285	839
Zwemmen	6,2	5,9	4,9	ZWI	GB	FRA	938	839	1.874
Golf, minigolf	5,7	4,2	4,1	JAP	NZE	IER	1.159	934	1.980
Sneeuwsport	4,4	3,8	3,7	NOO	OOS	ZWI	1.127	989	938
Tennis	4,2	2,8	2,1	NED	OOS	VLA	848	989	1.187
Honk-softbal	3,5	2,5	1,8	VS	JAP	DOM	1.429	1.159	2.149
Rugby	3,3	1,4	1,3	NZE	IER	ZAF	934	1.980	2.749
Badminton	3,0	2,3	1,6	FIL	TAI	ZKO	1.148	2.091	1.406
Vissen, jagen	3,0	2,4	2,2	VS	CYP	NZE	1.429	1.000	934
Netball	2,6	1,3	1,1	ZAF	NZE	AUS	2.749	934	2.591
Bowling, curling, bocce	2,1	1,7	1,3	NZE	AUS	KRO	934	2.591	1.118
Dansen, ballet	1,9	1,8	1,6	FIN	TAI	NED	1.285	2.091	848
Biljart, pool, snooker	1,6	1,4	0,7	NED	ZKO	FIL	848	1.406	1.148
Martial arts	1,4	1,3	1,2	FIL	SLV	FRA	1.148	938	1.874
Cricket	1,3	0,8	0,6	ZAF	AUS	NZE	2.749	2.591	934
Paardrijden	1,2	1,1	1,1	ZWE	NED	FIN	1.294	848	1.285
American football	1,1	0,2	0,2	VS	ZWI	MEX	1.429	938	1.568
Motorsport	1,1	0,8	0,7	VLA	VS	OOS	1.187	1.429	989
Squash	1,0	0,8	0,5	NZE	GB	ZAF	934	839	2.749
Tafeltennis	1,0	0,9	0,8	ZKO	TAI	KRO	1.406	2.091	1.118
Bootsporten	1,0	0,6	0,6	NZE	ZWI	AUS	934	938	2.591
Handbal	0,9	0,7	0,6	NOO	KRO	DUI	1.127	1.118	1.612
Hockey	0,9	0,7	0,4	NED	ZAF	IER	848	2.749	1.980
Inlineskaten, skateboarding	0,8	0,7	0,6	DUI	SLK	SLV	1.612	1.112	938
IJshockey	0,8	0,8	0,6	TSJ	FIN	SLK	1.219	1.285	1.112
Surfen, waterskiën	0,6	0,3	0,3	AUS	GB	JAP	2.591	839	1.159
Darten	0,6	0,4	0,4	OOS	NZE	KRO	989	934	1.118
Schieten	0,5	0,3	0,3	VS	FRA	GB	1.429	1.874	839
Adrenelinesporten	0,4	0,3	0,1	SLV	NOO	VS	938	1.127	1.429
Schaatsen	0,4	0,2	0,2	OOS	NED	TSJ	989	848	1.219
Polo, waterpolo	0,3	0,2	0,1	ZAF	KRO	TSJ	2.749	1.118	1.219
Biatlon, triatlon	0,1	0,1	0,1	NZE	VS	SLV	934	1.429	938
Rodeo	0,1	0,1	0,0	CHI	LET	VS	1.456	1.063	1.429
Schermen	0,1	0,1	0,0	DUI	ZWI	VS	1.612	938	1.429

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Top drie landenclusters per hoofdsport, in procenten (bevolking 18-80 jaar)

	Deelname %			Land			n		
	+++	++	+	+++	++	+	+++	++	+
Wandelen	36,1	34,5	26,9	AUS & NZ	N-EUR	VS	3.525	3.706	1.429
Fitness	15,2	11,3	11,2	N-EUR	VS	AUS & NZ	3.706	1.429	3.525
Voetbal	14,2	13,2	8,5	OVERIG	LAT AM	Z-EUR	4.990	8.173	2.056
Fietsen	10,9	5,1	4,7	W-EUR	N-EUR	Z-EUR	9.428	3.706	2.056
Basketbal	8,0	3,2	2,7	AZIE	LAT AM	VS	5.804	8.173	1.429
Joggen	6,6	5,9	3,4	W-EUR	N-EUR	VS	9.428	3.706	1.429
Zwemmen	5,9	4,2	2,7	GB	W-EUR	AUS & NZ	839	9.428	3.525
Golf, minigolf	4,1	3,1	3,0	AUS & NZ	VS	AZIE	3.525	1.429	5.804
Volleybal	3,5	1,6	1,3	AZIE	O-EUR	LAT AM	5.804	8.498	8.173
Honk-softbal	3,5	1,6	0,5	VS	AZIE	LAT AM	1.429	5.804	8.173
Vissen, jagen	3,0	1,7	1,7	VS	Z-EUR	AUS & NZ	1.429	2.056	3.525
Atletiek	2,9	1,5	1,4	GB	LAT AM	OVERIG	839	8.173	4.990
Sneeuwsport	2,6	0,7	0,6	N-EUR	W-EUR	AZIE	3.706	9.428	5.804
Netball	2,2	1,1	0,0	OVERIG	AUS & NZ	W-EUR	4.990	3.525	9.428
Tennis	2,0	1,8	1,2	W-EUR	AUS & NZ	Z-EUR	9.428	3.525	2.056
Badminton	1,7	0,9	0,6	AZIE	GB	W-EUR	5.804	839	9.428
Bowling, curling, bocce	1,7	1,2	0,7	AUS & NZ	Z-EUR	VS	3.525	2.056	1.429
Dansen	1,4	1,4	1,3	GB	N-EUR	W-EUR	839	3.706	9.428
Cricket	1,2	0,8	0,6	OVERIG	AUS & NZ	GB	4.990	3.525	839
Rugby	1,1	1,1	1,0	OVERIG	AUS & NZ	GB	4.990	3.525	839
American football	1,1	0,2	0,1	VS	GB	LAT AM	1.429	839	8.173
Martial arts	1,0	0,9	0,8	Z-EUR	AZIE	W-EUR	2.056	5.804	9.428
Paardrijden	1,0	0,7	0,6	N-EUR	W-EUR	AUS & NZ	3.706	9.428	3.525
Motorsport	0,8	0,5	0,3	VS	AUS & NZ	Z-EUR	1.429	3.525	2.056
Squash	0,8	0,6	0,5	GB	AUS & NZ	OVERIG	839	3.525	4.990
Tafeltennis	0,8	0,7	0,4	AZIE	Z-EUR	W-EUR	5.804	2.056	9.428
Bootsporten	0,6	0,5	0,3	AUS & NZ	VS	W-EUR	3.525	1.429	9.428
Handbal	0,6	0,5	0,3	Z-EUR	W-EUR	N-EUR	2.056	9.428	3.706
Hockey	0,6	0,3	0,1	OVERIG	AUS & NZ	W-EUR	4.990	3.525	9.428
Surfen, waterskiën	0,6	0,3	0,1	AUS & NZ	GB	AZIE	3.525	839	5.804
Schieten	0,5	0,3	0,3	VS	GB	W-EUR	1.429	839	9.428
Biljart, pool, snooker	0,5	0,3	0,2	AZIE	OVERIG	W-EUR	5.804	4.990	9.428
Inlineskaten, skateboarding	0,4	0,4	0,1	W-EUR	Z-EUR	VS	9.428	2.056	1.429
Ijshockey	0,4	0,3	0,1	N-EUR	VS	O-EUR	3.706	1.429	8.498
Darten	0,2	0,2	0,1	Z-EUR	AUS & NZ	VS	2.056	3.525	1.429
Polo, water polo	0,2	0,1	0,1	OVERIG	Z-EUR	AUS & NZ	4.990	2.056	3.525
Adrenalinesporten	0,1	0,1	0,1	VS	Z-EUR	N-EUR	1.429	2.056	3.706
Biatlon, triatlon	0,1	0,1	0,1	VS	O-EUR	AUS & NZ	1.429	8.498	3.525
Schaatsen	0,1	0,1	0,0	O-EUR	AUS & NZ	W-EUR	8.498	3.525	9.428
Schermen	0,0	0,0	-	W-EUR	VS	-	9.428	1.429	-
Rodeo	0,0	0,0	0,0	VS	LAT AM	O-EUR	1.429	8.173	8.498

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door mannen en vrouwen naar land, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Deelname %		n	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
VS	76	75	448	602
ARG	51	43	362	398
CHI	53	38	297	326
DOM	54	47	547	518
MEX	59	53	414	464
URU	47	35	282	305
GB	77	80	260	379
IER	67	72	575	777
OOS	69	75	300	405
VLA	57	54	347	345
FRA	76	74	682	775
DUI	72	75	571	620
NED	77	77	308	337
ZWI	85	86	345	459
FIN	81	86	442	612
NOO	77	87	397	527
ZWE	80	90	489	615
KRO	57	47	310	289
SLV	71	72	327	366
LET	58	52	254	329
BUL	31	24	110	124
TSJ	70	64	363	432
HON	43	49	197	281
POL	42	34	242	214
RUS	38	30	254	386
SLK	53	54	229	369
TAI	69	64	727	663
JAP	58	54	307	332
ZKO	76	68	495	515
FIL	43	19	263	120
AUS	80	80	873	1.120
NZE	84	86	341	431
ISR	64	50	414	297
CYP	41	8	204	39
ZAF	47	23	508	390

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door mannen en vrouwen naar landencluster, in procenten (bevolking 18-80 jaar)

	Deelname %		n	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
VS	76	75	448	602
LAT AM	56	49	1.902	2.011
GB	77	80	260	379
W-EUR	73	75	3.128	3.718
N-EUR	80	88	1.328	1.754
Z-EUR	61	54	637	655
O-EUR	41	34	1.649	2.135
AZIE	57	47	1.792	1.630
AUS & NZ	81	81	1.214	1.551
OVERIG	49	26	1.126	726

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door personen uit drie leeftijdsklassen naar land, in procenten

	Deelname %			n		
	18-30 jr	30-50 jr	50-80 jr	18-30 jr	30-50 jr	50-80 jr
VS	87	74	71	180	427	443
ARG	55	43	46	180	326	254
CHI	62	41	36	190	244	189
DOM	57	49	41	441	449	175
MEX	64	58	41	337	388	153
URU	51	36	40	149	205	233
GB	90	80	71	115	258	266
IER	77	72	61	343	583	426
OOS	75	74	68	171	299	235
VLA	73	61	44	167	265	260
FRA	77	72	77	203	547	707
DUI	83	74	70	218	432	541
NED	79	80	75	70	251	324
ZWI	85	83	88	109	326	369
FIN	84	85	82	168	383	503
NOO	91	85	77	154	394	376
ZWE	90	82	86	184	378	542
KRO	66	53	42	207	187	205
SLV	92	69	62	208	229	256
LET	73	59	39	188	225	170
BUL	44	29	18	67	90	77
TSJ	81	69	56	176	263	356
HON	65	50	35	137	189	152
POL	60	37	25	154	154	148
RUS	53	33	21	261	213	166
SLK	75	54	39	154	224	220
TAI	69	63	68	341	516	533
JAP	60	49	60	108	197	334
ZKO	85	75	59	243	512	255
FIL	42	30	20	154	169	60
AUS	86	81	78	291	739	968
NZE	83	89	81	95	287	390
ISR	67	55	51	248	229	234
CYP	34	26	12	88	120	35
ZAF	51	28	16	415	364	119

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door personen uit drie leeftijdsklassen naar landencluster, in procenten

	Deelname %			n		
	18-30 jr	30-50 jr	50-79 jr	18-30 jr	30-50 jr	50-79 jr
VS	87	74	71	180	427	443
LAT AM	62	52	42	1.297	1.612	1.004
GB	90	80	71	115	258	266
W-EUR	80	74	72	1.281	2.703	2.862
N-EUR	88	84	83	506	1.155	1.421
Z-EUR	73	58	48	415	416	461
O-EUR	56	36	25	1.137	1.358	1.289
AZIE	57	49	52	846	1.394	1.182
AUS & NZ	85	83	79	386	1.026	1.358
OVERIG	52	31	22	751	713	388

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door personen uit drie groepen opleidingsniveaus naar land, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Deelname %			n		
	Laag	Middel	Hoog	Laag	Middel	Hoog
VS	49	64	84	27	321	701
ARG	34	46	57	164	283	313
CHI	32	48	56	144	280	194
DOM	41	56	59	348	506	211
MEX	42	59	70	180	424	225
URU	31	41	58	146	280	161
GB	67	83	87	165	217	214
IER	46	64	81	88	716	545
OOS	66	68	83	76	372	257
VLA	38	54	71	57	366	269
FRA	69	73	79	259	540	648
DUI	64	77	88	406	525	252
NED	69	75	88	114	283	234
ZWI	68	87	91	81	520	200
FIN	78	81	88	201	303	523
NOO	66	78	90	57	401	458
ZWE	79	84	91	200	508	370
KRO	33	61	66	132	362	105
SLV	50	76	87	120	412	153
LET	33	61	55	45	212	326
BUL	3	25	41	2	147	85
TSJ	50	69	83	78	618	92
HON	29	46	69	59	267	152
POL	15	37	57	34	241	181
RUS	12	28	43	16	185	439
SLK	40	54	72	56	420	122
TAI	57	62	78	288	533	569
JAP	56	53	59	120	265	236
ZKO	43	73	81	93	369	547
FIL	19	30	43	57	153	173
AUS	67	74	84	152	462	1.361
NZE	77	81	90	149	174	440
ISR	34	57	62	39	349	316
CYP	13	28	26	26	152	65
ZAF	21	40	58	220	512	158

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Sportdeelname door personen uit drie groepen opleidingsniveaus naar landencluster, in procenten (bevolking 18–80 jaar)

	Deelname %			n		
	Laag	Middel	Hoog	Laag	Middel	Hoog
VS	49	64	84	27	321	701
LAT AM	39	55	64	982	1.773	1.104
GB	67	83	87	165	217	214
W-EUR	65	75	83	1.081	3.322	2.405
N-EUR	77	82	90	458	1.212	1.351
Z-EUR	37	66	74	252	774	258
O-EUR	19	34	46	290	2.090	1.397
AZIE	40	50	61	558	1.320	1.525
AUS & NZ	70	75	85	301	636	1.801
OVERIG	21	42	59	285	1.013	539

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Motivatie sportdeelname naar land, in procenten ((zeer) belangrijk) (sporters 18–80 jaar)

	%				n			
	Om fysieke of geestelijke gezondheid	Om andere mensen te ontmoeten	Om wedstrijd element	Om er goed uit te zien	Om fysieke of geestelijke gezondheid	Om andere mensen te ontmoeten	Om wedstrijd element	Om er goed uit te zien
VS	91	63	40	49	986	976	968	983
ARG	97	61	23	71	750	750	747	749
CHI	96	68	47	77	610	611	610	611
DOM	92	90	84	91	1.059	1.061	1.058	1.060
MEX	96	66	46	84	855	846	841	841
URU	99	81	46	88	584	582	572	582
GB	93	62	31	35	547	530	501	497
IER	95	78	45	52	1.243	1.244	1.206	1.214
OOS	92	65	28	49	691	696	698	697
VLA	98	74	17	67	633	630	603	614
FRA	93	66	20	43	1.349	1.253	1.162	1.189
DUI	96	63	18	37	1.135	1.116	1.105	1.104
NED	96	61	30	60	610	578	524	558
ZWI	94	71	25	42	797	795	772	775
FIN	97	55	11	47	1.013	936	818	870
NOO	95	58	18	57	870	799	663	756
ZWE	89	56	18	31	968	975	916	892
KRO	91	86	35	53	541	548	503	518
SLV	95	89	22	52	677	682	678	672
LET	94	77	27	81	560	553	525	539
BUL	94	80	44	83	195	199	182	184
TSJ	94	85	42	72	747	760	728	741
HON	93	82	22	60	468	467	451	467
POL	92	72	28	75	402	398	400	395
RUS	94	65	46	91	594	570	534	592
SLK	86	76	34	57	540	547	535	538
TAI	89	53	13	48	1.380	1.377	1.365	1.373
JAP	87	54	14	21	520	487	471	475
ZKO	89	66	19	15	957	953	948	951
FIL	90	87	30	85	378	381	351	378
AUS	94	52	23	38	1.776	1.641	1.539	1.538
NZE	95	66	44	27	704	653	614	605
ISR	95	58	30	80	696	696	692	694
CYP	95	76	47	23	238	236	230	230
ZAF	91	85	71	81	837	838	834	835

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

**Tabel Motivatie sportdeelname naar landencluster, in procenten ((zeer) belangrijk)
(sporters 18–80 jaar)**

	%				n			
	Om fysieke of geestelijk e gezondh eid	Om andere mensen te ontmoete n	Om wedstrijd element	Om er goed uit te zien	Om fysieke of geestelijk e gezondh eid	Om andere mensen te ontmoete n	Om wedstrijd element	Om er goed uit te zien
VS	91	63	40	49	986	976	968	983
LAT AM	96	66	44	81	3.858	3.850	3.828	3.843
GB	93	62	31	35	547	530	501	497
W-EUR	95	65	21	43	6.458	6.312	6.070	6.151
N-EUR	93	56	16	42	2.851	2.710	2.397	2.518
Z-EUR	92	87	29	52	1.218	1.230	1.181	1.190
O-EUR	94	70	40	83	3.506	3.494	3.355	3.456
AZIE	88	64	18	36	3.235	3.198	3.135	3.177
AUS & NZ	94	55	27	36	2.480	2.294	2.153	2.143
OVERIG	92	80	63	80	1.771	1.770	1.756	1.759

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

Tabel Meningen over stellingen naar land, in procenten ((sterk) mee eens) (bevolking 18-80 jaar)

	%					n				
	Deelname aan sport ontwikkelt karakter van kinderen	Er is te veel sport op TV	Sport brengt verschillende groepen en culturen in {land} dicht bij elkaar	Internationale sportcompetities creëren eerder spanningen tussen landen dan een goede verstandhouding	De nationale overheid (van {land}) zou meer geld aan sport moeten besteden	Deelname aan sport ontwikkelt karakter van kinderen	Er is te veel sport op TV	Sport brengt verschillende groepen en culturen in {land} dicht bij elkaar	Internationale sportcompetities creëren eerder spanningen tussen landen dan een goede verstandhouding	De nationale overheid (van {land}) zou meer geld aan sport moeten besteden
VS	90	31	81	21	12	1.424	1.421	1.420	1.414	1.412
ARG	88	46	63	55	63	1.625	1.608	1.591	1.600	1.603
CHI	94	45	77	47	80	1.445	1.433	1.430	1.412	1.431
DOM	75	48	73	52	82	2.111	2.040	2.087	2.061	2.114
MEX	87	42	71	46	73	1.561	1.541	1.541	1.532	1.557
URU	93	34	74	45	62	1.369	1.298	1.305	1.284	1.301
GB	86	29	72	18	53	803	801	793	795	797
IER	93	25	81	26	60	1.958	1.943	1.955	1.912	1.884
OOS	83	26	66	20	45	932	885	936	916	845
VLA	81	23	60	21	50	1.125	1.110	1.124	1.098	1.103
FRA	73	26	70	14	35	1.853	1.759	1.788	1.760	1.721
DUI	94	23	88	26	64	1.566	1.496	1.534	1.515	1.460
NED	88	32	74	16	44	806	764	786	760	743
ZWI	93	21	82	33	40	935	861	917	921	870
FIN	82	29	61	15	41	1.201	1.184	1.108	1.090	1.130
NOO	84	52	65	8	29	1.077	1.093	1.034	1.012	1.034
ZWE	94	35	79	17	57	1.242	1.228	1.169	1.093	1.131
KRO	94	17	66	25	61	1.128	1.088	1.080	1.043	1.063
SLV	93	14	87	21	60	961	939	941	931	921
LET	89	17	75	15	50	1.005	945	987	927	903
BUL	93	30	74	22	83	907	814	789	742	830
TSJ	86	21	67	15	47	1.192	1.153	1.154	1.149	1.109
HON	96	17	71	14	59	990	913	938	920	935
POL	96	13	88	19	65	1.216	1.154	1.180	1.123	1.119
RUS	97	26	83	23	85	1.855	1.631	1.711	1.611	1.711
SLK	88	25	72	18	60	1.098	1.042	1.067	1.064	1.060
TAI	93	19	79	17	71	2.043	1.913	1.962	1.945	2.007
JAP	85	12	77	19	46	1.076	1.078	1.042	1.011	964
ZKO	94	24	86	45	61	1.390	1.348	1.380	1.376	1.372
FIL	90	63	76	52	48	1.183	1.165	1.170	1.159	1.166
AUS	89	34	74	14	33	2.506	2.490	2.473	2.469	2.453
NZE	91	29	79	15	46	918	910	912	911	911
ISR	89	27	69	20	53	1.196	1.090	1.146	1.132	1.132
CYP	96	37	76	25	68	989	916	969	946	937
ZAF	91	48	85	39	61	2.681	2.409	2.657	2.562	2.605

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut

**Tabel Meningen over stellingen naar landencluster, in procenten ((sterk) mee eens)
(bevolking 18-80 jaar)**

	%					n				
	Deelname aan sport ontwikkelt karakter van kinderen	Er is te veel sport op TV	Sport brengt verschillende groepen en culturen in {land} dicht bij elkaar	Internationale sportcompetities creëren eerder spanningen tussen landen dan een goede verstandhouding	De nationale overheid (van {land}) zou meer geld aan sport moeten besteden	Deelname aan sport ontwikkelt karakter van kinderen	Er is te veel sport op TV	Sport brengt verschillende groepen en culturen in {land} dicht bij elkaar	Internationale sportcompetities creëren eerder spanningen tussen landen dan een goede verstandhouding	De nationale overheid (van {land}) zou meer geld aan sport moeten besteden
VS	90	31	81	21	12	1.424	1.421	1.420	1.414	1.412
LAT AM	87	43	70	48	72	8.111	7.920	7.954	7.889	8.006
GB	86	29	72	18	53	803	801	793	795	797
W-EUR	85	25	79	21	50	9.175	8.818	9.040	8.882	8.626
N-EUR	88	38	71	14	45	3.520	3.505	3.311	3.195	3.295
Z-EUR	93	16	73	24	61	2.089	2.027	2.021	1.974	1.984
O-EUR	96	23	82	22	77	8.263	7.652	7.826	7.536	7.667
AZIE	89	31	78	34	51	5.692	5.504	5.554	5.491	5.509
AUS & NZ	89	33	75	14	35	3.424	3.400	3.385	3.380	3.364
OVERIG	90	45	83	36	60	4.866	4.415	4.772	4.640	4.674

Bron: ISSP (2007), bewerking W.J.H. Mulier Instituut